

Yrittäjyyspolitiikka pääministeri Matti Vanhasen hallituskaudella 2003–2007

Yrittäjyyden politiikkaohjelma – loppuraportti

Yrittäjyyspolitiikka pääministeri Matti Vanhasen hallituskaudella 2003–2007

Yrittäjyyden politiikkaohjelma – loppuraportti

Hallituksen politiikkaohjelmat
Yrittäjyys

KTM

Julkaisuja
7/2007
Yrittäjyyden politiikkaohjelma

<p>Tekijät (toimielimestä: nimi, puheenjohtaja, sihteeri)</p> <p>Yrittäjyyden politiikkaohjelma Marjaana Aarnikka Kimmo Hyrsky Henri Kähkönen</p>	<p>Julkaisu-aika Maaliskuu 2007</p> <p>Toimeksiantaja(t) Kauppa- ja teollisuusministeriö</p> <p>Toimielimen asettamispäivä 17.4.2003</p>
<p>Julkaisun nimi Yrittäjyyspolitiikka pääministeri Matti Vanhasen hallituskaudella 2003–2007 Yrittäjyyden politiikkaohjelma – loppuraportti</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Hallitus otti keväällä 2003 käyttöön politiikkaohjelmamenettelyn, jonka tarkoituksena oli tehostaa poikkihallinnollista päätöksentekoa. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaan sisältyi neljä politiikkaohjelmaa: yrittäjyyden, työllisyyden, tietoyhteiskunnan ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmat. Yrittäjyyden politiikkaohjelman loppuraportissa luodaan katsaus ohjelman osana toteutettuihin toimenpiteisiin ja yrittäjyyden viimeaikaiseen kehitykseen Suomessa.</p> <p>Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman osana toteutetuista politiikkatoimista tärkeimpiä reformeja yrittäjyyden kannalta ovat olleet aloittavan yrityksen rahoituksen parantaminen, palveluyrittäjyyden saaminen Finnveran rahoituksen piiriin, yrityspalveluiden uudistaminen, pk-yritysten teknologiarahoituksen ja palveluiden parantaminen, yrittäjien työttömyys- ja sosiaaliturvaan tehdyt parannukset, yrittäjyyskasvatukseen liittyvät toimenpiteet sekä mittavat veronalennukset ja verojärjestelmään tehdyt muutokset. Lisäksi sähköistä asiointia on edistetty ja yritysten kohtaamaa byrokratiaa vähennetty. Myös starttirahauudistuksella on tällä hallituskaudella ollut merkittäviä vaikutuksia yritysten perustamishalukkuuteen.</p> <p>Yritystoiminnan aloittamisen kannalta muita merkittäviä hankkeita ovat olleet mm. yliopistojen kaupallisen toiminnan helpottaminen, osakeyhtiölain uusiminen, sekä naisyrittäjyyden, maaseudun yrittäjyyden ja maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen. Kasvuyrittäjyyden edistämiseksi on mm. kehitetty aloittavien innovaatioyritysten siemenrahoitusta ja palvelujärjestelmää, laadittu kasvuyrittäjyyden tutkimuksia, ja perustettu erillinen kasvuyrityspalvelu. Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdoksia on edistetty helpottamalla sukupolvenvaihdosten verotuskohtelua.</p> <p>Säädösympäristön ja markkinoiden toimivuutta on edistetty mm. kartoittamalla yritysten säädösympäristöä, kehittämällä lainsäädännön yritysvaikutusten arviointia, valmistelemalla tilintarkastuslain kokonaisuudistus, monipuolistamalla julkisten palveluiden tuotantotapoja, toteuttamalla kilpailunrajoituslain uudistus ja uudistamalla yksityishenkilön velkajärjestelylaki.</p> <p>Yrittäjyys on kehittynyt Suomessa hallituskauden aikana myönteisesti. Yrittäjien ja yrittäjäperheenjäsenten (pl. maatalous) määrä on lisääntynyt maaliskuun 2003 ja joulukuun 2006 välisenä aikana 10 prosentilla, ja oli vuoden 2006 lopussa 234 000. Yrityksiä oli vuoden 2006 lopulla Suomessa enemmän kuin koskaan aiemmin, kauppa- ja teollisuusministeriön alustavan arvion mukaan noin 240 000. Vastaavasti kasvuyrittäjyyden määrä on Suomessa vaatimatonta, vain reilut 2 prosenttia yrityksistä päättyy nopean kasvun uralle.</p> <p>KTM:n yhteyshenkilö: Marjaana Aarnikka, puh. (09) 1606 2122</p>	
<p>Asiasanat yrittäjyyspolitiikka, politiikkaohjelma, yrittäjyys, yritys, hallitusohjelma</p>	
<p>ISSN 1459-9376</p> <p>Kokonaissivumäärä 52</p> <p>Julkaisija Kauppa- ja teollisuusministeriö</p>	<p>ISBN 978-952-489-116-5</p> <p>Hinta 13 €</p> <p>Kustantaja Edita Publishing Oy</p>

Johdanto

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen talouspolitiikan tavoitteena on luoda toimintapuitteet, jotka edesauttavat yritysten perustamista, kasvua ja kansainvälistymistä. Tärkeintä on turvata talouden kasvu, kohtuullinen ja vakaa korkotaso sekä alhainen inflaatio, koska ne antavat yrityksille mahdollisuuden investoida ja työllistää pitkäjänteisesti.

Hallitus otti keväällä 2003 käyttöön politiikkaohjelmamenettelyn, jonka tarkoituksena on tehostaa ministeriörajat ylittävien hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamista. Uudistuksen myötä myös hallitusohjelman seuranta uudistettiin ja uutta järjestelmää sovellettiin valmisteltaessa ja päätettäessä hallituksen strategia-asiakirjoja vuosina 2003–2006. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaan sisältyy neljä politiikkaohjelmaa: yrittäjyyden politiikkaohjelma, työllisyyden politiikkaohjelma, tietoyhteiskuntaohjelma ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman keskeisiä periaatteita ovat olleet yritysten toimintaympäristön vakaa ja pitkällä aikavälillä ennustettavissa oleva kehitys sekä Suomen nostaminen yrittäjyyden toimintaedellytysten suhteen Euroopan kärkimaiden joukkoon. Keskeistä ovat olleet myös markkinatalouden toimivuus sekä yritysten ja yrittäjien merkitys taloudellisen kasvun ja työllisyyden luojina.

Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman osana toteutetuista politiikkatoimista tärkeimpiä reformeja yrittäjyyden kannalta ovat olleet aloittavan yrityksen rahoituksen parantaminen, palveluyrittäjyyden saaminen Finnveran rahoituksen piiriin, yrityspalveluiden uudistaminen, pk-yritysten teknologiarahoituksen ja palveluiden parantaminen, yrittäjien työttömyys- ja sosiaaliturvaan tehdyt parannukset, yrittäjyyskasvatukseen liittyvät toimenpiteet sekä mittavat veronalennukset ja verojärjestelmään tehdyt muutokset. Lisäksi sähköistä asiointia on edistetty ja yritysten kohtaamaa byrokratiaa vähennetty. Myös starttirahauudistuksella on tällä hallituskaudella ollut merkittäviä vaikutuksia yritysten perustamishalukkuuteen.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa vuosina 2003–2006 toteutettavaksi päätetyt toimenpiteet on suurelta osin jo saatettu päätökseen tai niiden osalta on olemassa selkeä toteutussuunnitelma hallituksen loppukaudelle. Politiikkaohjelmaan sisältyy myös hankkeita, joiden loppuun saattaminen siirtyy seuraavalle vaalikaudelle. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla on käynnistetty laaja julkisten yrityspalveluiden uudistus. Lisäksi muun muassa kasvuyrittäjyyden osalta ohjelmassa asetetut tavoitteet ovat jääneet osittain toteutumatta. Myös verotilijärjestelmän käyttöönottoajankohtaa on lykätty.

Politiikkaohjelman puitteissa toteutettuja toimenpiteitä tarkasteltaessa tulee huomioida, että ohjelmaan sisällytetyt projektit eivät ole olleet luonteeltaan, kestoltaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään yhteismitallisia. Osittain projektit (kuten starttirahauudistus) olisi voitu kohdistaa myös useamman kuin yhden politiikkaohjelman osa-alueen alle. Lisäksi tulee huomioida, että esimerkiksi yritysverotusuudistuksen valmistelu ei hallituksen ohjelman mukaan ole ollut osa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa. Yritysverotuksen kehitys on kuitenkin ollut politiikkaohjelman yksi tärkeimmistä seurannan kohteista yrittäjyyden toimintaympäristön kannalta. Uudistuksen valmisteluun osallistuminen ja hallituksen kannanmuodotukseen vaikuttaminen oli merkittävä osa politiikkaohjelman toimintakenttää erityisesti vuosina 2003 ja 2004.

Sisällysluettelo

Johdanto	5
Sisällysluettelo	7
1 Yrittäjyyden politiikkaohjelma	9
1.1 Poliitiikkaohjelman osa-alueet.	9
1.2 Poliitiikkaohjelman vastuutahot	9
1.3 Toimenpiteiden edistymisen seuranta.	10
1.3.1 Hallituksen strategia-asiakirja	10
1.3.2 KTM:n yrittäjyyskatsaus	11
1.4 Lissabonin strategia, kilpailukyky ja yrittäjyyden politiikkaohjelma	11
1.5 Polittiikkaohjelman viestintä	13
2 Hallituskaudella toteutetut yrittäjyyspolitiikkaa koskevat toimenpiteet	14
2.1 Hallitusohjelman toteutumisen arviointi yrittäjyyden politiikkaohjelmassa	14
2.1.1 Yrittäjyyteen kannustaminen.	14
2.1.2 Naisyrittäjyyden edistäminen	16
2.1.3 Lainsäädännön sovittaminen pienten yritysten tarpeisiin.	17
2.1.4 Yritysten sukupolvenvaihdosten helpottaminen	19
2.1.5 Vanhemmuuden ja yrittäjyyden vaatimusten yhteensovittaminen	19
2.1.6 Yrittäjien sosiaaliturvan kannustavuuden kehittäminen	20
2.1.7 Pk-yritysten tarpeiden huomioiminen koulutuspolitiikassa.	21
2.1.8 Ensimmäisen työntekijän palkkaamisen tukeminen	21
2.1.9 Yrittäjien oppisopimuskoulutusmahdollisuuksien parantaminen	21
2.1.10 Pk-yritysten vero- ja maksupolitiikan kehittämisen seuraaminen.	22
2.1.11 Turhien yritystoiminnan esteiden poistaminen	22
2.1.12 Yrityspalveluiden kehittäminen yhden luukun periaatteella	22

2.1.13	Yritys-Suomi -portaalin kehittäminen ja palvelukyvyn lisääminen	23
2.1.14	Maksukyvyttömyyslainsäädännön kehittäminen	23
2.1.15	Poikkihallinnollinen yhteistyön ja sitoutumisen tehostaminen	24
2.1.16	Yrittäjyyden kehittymisen seuranta	24
2.2	Muut keskeiset yrittäjyyden politiikkaohjelmassa toteutetut hankkeet	25
2.2.1	Yritystoiminnan aloittamisen edistäminen	25
2.2.2	Kasvuyrittäjyyden edellytysten parantaminen	26
2.2.3	Yrityspalveluiden kehittäminen osaamista ja innovatiivisuutta vahvistaen	26
2.2.4	Säädösympäristön ennustettavuus, markkinoiden toimivuus ja julkisen sektorin palvelutuotannon uudistaminen	27
2.2.5	Verotus	27
2.3	Valmistelussa olevat yrittäjyyden toimintaympäristön kannalta keskeiset hankkeet	28
2.3.1	SÄVY-hanke	29
3	Katsaus yrittäjyyden kehitykseen hallituskaudella	31
3.1	Yrittäjyyden ja yritystoiminnan kehittyminen yleisellä tasolla	31
3.1.1	Yritysten määrän kehitys.	31
3.1.2	Yrittäjät.	33
3.1.3	Yritysten perustamisaktiviteetit	35
3.1.4	Väestön ikääntyminen, yrittäjyys ja sukupolvenvaihdokset.	35
3.2	Kasvuyrittäjyys	36
3.2.1	Kasvuyrittäjyystutkimukset	39
3.2.2	Tutkimustarve: Tiedon syventäminen yrittäjyyden edistämisen käytännöistä ja toimien vaikuttavuudesta	41
Liite 1	Yrittäjyysasiat yrittäjyyden politiikkaohjelman päättymisen jälkeen	43
Liite 2	Yrittäjyyden politiikkaohjelmaan liittyvät tutkimukset, selvitykset, pilottihankkeet ja työryhmät	47

1 Yrittäjyyden politiikkaohjelma

1.1 Poliitiikkaohjelman osa-alueet

Yrittäjyyden politiikkaohjelman osa-alueita on toteutettu projekteittain. Poliitiikkaohjelman puitteissa toteutettujen toimenpiteiden edistyessä myös ohjelman osa-alueita päivitettiin vastaamaan uusien hankkeiden sisältöä. Poliitiikkaohjelman osa-alueiden edistymistä on seurattu taulukossa, jonka päivitetty versio on ollut nähtävillä politiikkaohjelman Internet-sivuilla. Vuosina 2003–2004 yrittäjyyden politiikkaohjelman osa-alueet olivat:

- 1 Yrittäjyyskasvatus ja yritysneuvonta
- 2 Yritysten perustaminen, kasvu ja kansainvälistyminen
- 3 Yritystoimintaan vaikuttavat verot ja maksut
- 4 Alueiden yrittäjyys
- 5 Yrityksiä koskevat säädökset ja markkinoiden toiminta

Vuosina 2005–2007 yrittäjyyden politiikkaohjelman viisi osa-alueetta kuvasivat yritystoiminnan elinkaaren eri vaiheita. Kahden viimeisen hallitusvuoden aikana politiikkaohjelma koostui seuraavista osa-alueista:

- 1 Yritystoiminnan aloittamisen edistäminen
- 2 Kasvuyrittäjyyden edellytysten parantaminen
- 3 Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistäminen
- 4 Yrityspalveluiden kehittäminen osaamista ja innovatiivisuutta vahvis taen
- 5 Säädosympäristön ennustettavuus, markkinoiden toimivuus ja julkisen sektorin palvelutuotannon uudistaminen

1.2 Poliitiikkaohjelman vastuutahot

Yrittäjyyden politiikkaohjelman tehtävänä on ollut yritystoiminnan edellytyksiä tukevien uudistusten valmistelu ja toteuttaminen ministeriörajat ylittävässä yhteistyössä. Ohjelman tavoitteena on ollut käyttää eri hallinnonalojen resurssit tehokkaasti ja varmistaa toimenpiteiden yhdensuuntaisuus. Hallinnollista toimivaltajakoa ei ohjelman toteuttamisessa ole muutettu, tavoitteet on otettu huomioon

kunkin hallinnonalan suunnitelmassa ja toteuttaessaan toimivaltansa puitteissa omia toimenpiteitään.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa on johtanut ja koordinoanut kauppaja- ja teollisuusministeri. Kauppaja- ja teollisuusministeriä on tehtävässään avustanut kauppaja- ja teollisuusministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja. Ohjelman suunnittelua ja toteutuksen seurantaan varten perustettiin ministeriryhmä. Ministeriöihin (VNK, OM, SM, VM, OPM, MMM, KTM, STM, TM, YM ja LVM) nimettiin yrittäjyysohjelman valmistelusta ja seurannasta vastaavat henkilöt, jotka yhdessä ohjelmajohtajan kanssa muodostivat politiikkaohjelman johtoryhmän. Lisäksi johtoryhmään kuului Kuntaliiton edustaja. Johtoryhmä vastasi ohjelman yksityiskohtien valmistelusta ja toteutuksen seurannasta.

Ohjelman osa-alueiden toteuttamista varten muodostettiin ad hoc -ryhmiä. Yrittäjyyden politiikkaohjelman puitteissa käytiin myös vuosittainen valtion ja yrittäjä- ja työmarkkinajärjestöjen välinen neuvottelu, jossa käsiteltiin yrittäjyyden edellytysten kehittymistä ja kartoitettiin, mihin mahdollisiin uusiin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin ohjelman eri osa-alueilla olisi tarpeen ryhtyä. Lisäksi yrittäjyyden politiikkaohjelmaa koskevat keskeiset kysymykset ja tilannekatsaukset ovat olleet KTM:n asettaman Yritysneuvottelukunnan käsittelyssä säännöllisesti. Yritysneuvottelukunta koostuu eri sidosryhmien edustajista ja sen tehtävänä on ollut mm. edistää sitoutumista politiikkaohjelman tavoitteisiin.

Yrittäjyyden politiikkaohjelma järjesti vuosittain myös seminaareja eri tahojen välisen vuoropuhelun edistämiseksi (vuonna 2003: ohjelman aloitusseminaari, vuonna 2004: yrittäjyysviestintäseminaari, vuonna 2005: alueellisia seminaareja yrityspalvelu-uudistuksen tueksi, vuonna 2006: akateeminen yrittäjyysseminaari, vuonna 2007: ohjelman päätösseminaari).

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa on ohjelmajohtajan lisäksi koordinoanut 2–3 kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiestä; asiantuntijataso virkamies/juristi, tutkija (1.11.2005–31.4.2007) ja avustaja/sihteeri. Yhteistyö KTM:n elinkeino-osaston virkamiesten kanssa on ollut tiivistä muun muassa yleisiin elinkeinopoliittisiin kysymyksiin ja KTM:n yrittäjyyskatsaukseen liittyen.

1.3 Toimenpiteiden edistymisen seuranta

1.3.1 Hallituksen strategia-asiakirja

Hallituksen strategia-asiakirjaa on tarkistettu vuosittain kehyspäätösten yhteydessä politiikkaohjelman painopisteiden ja ohjelmaan sisällytettyjen yrittäjyy-

den kannalta keskeisten hankkeiden osalta. Strategia-asiakirja on valmisteltu valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden välisenä yhteistyönä. Sen tehtävänä on ollut tehostaa hallituksen keinoja edistää, ohjata ja valvoa hallitusohjelman toteutusta. Vuosittain päivitetty strategia-asiakirja on sisältänyt hallitusohjelmassa sovitut politiikkaohjelmat, joiden osalta on asetettu keskeiset tavoitteet ja määritelty toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hallituksen strategia-asiakirjan tarkoituksena on koota ja suunnata koko valtionhallintoa toteuttamaan hallituksen strategisia päätavoitteita. Yrittäjyyden politiikkaohjelman osalta strategia-asiakirjaan sisältyy kuvaukset jo tehdyistä yrittäjyyttä koskevista päätöksistä ja siihen vaikuttavista toimenpiteistä. Lisäksi asiakirjassa on raportoitu hankkeiden toimeenpanon edistymisestä (katso HSA vuosina 2003–2006).

Yrittäjyyden politiikkaohjelman täytäntöönpanosuunnitelman edistymisen ja hallitusohjelman käytännön toteutuksen kannalta strategia-asiakirja on ollut keskeinen seurannan väline.

1.3.2 KTM:n yrittäjyyskatsaus

Kauppa- ja teollisuusministeriön ensimmäinen yrittäjyyskatsaus julkistettiin vuonna 2004. Sen tarkoituksena on ollut luoda yleiskuva yrittäjyyden ja yritystoiminnan toimintaedellytyksiin ja kehitystrendeihin Suomessa. Se on myös kartoittanut yrittäjyyden politiikkaohjelman edistymistä. Erityisen huomion kohteena ovat olleet toimintansa aloittavat yritykset, yritysten kasvu ja vaikutus työllisyyteen.

Yrittäjyyskatsauksesta on muodostunut kauppa- ja teollisuusministeriön työväline, joka tukee yrittäjyyden osalta elinkeinopolitiikan suunnittelua ja toteutusta. Katsaus on luettavissa ministeriön Internet-sivuilla (www.ktm.fi). Seuraava yrittäjyyskatsaus valmistuu keväällä 2007.

1.4 Lissabonin strategia, kilpailukyky ja yrittäjyyden politiikkaohjelma

Kansallisen ohjelmamme prioriteetit yrittäjyyden suhteen ovat yritysten perustamisen ja kasvun kannustimet, säädösympäristön selkeys ja ennustettavuus, neuvonta- ja kehittämispalvelut sekä yrittäjyyskoulutus ja valmennus.

Innovaatiopolitiikka on ollut Suomen EU:n puheenjohtajakauden pääteema kilpailukykyneuvostossa. Tavoitteena on ollut tuoda innovaatiopolitiikka aiempaa

vahvemmin esille EU:n toimenpiteiden joukossa. Lähtökohtana on ollut pyrkiä siihen, että innovaatiopolitiikka on jatkossa pysyvä osa kilpailukykyneuvoston agendaa. Innovaatiot ovat avain tuottavuuden parantamiseen ja tärkeällä sijalla uusien ideoiden, toimintatapojen ja teknologioiden soveltamisessa ja kaupallistamisessa. Yrittäjyys muodostaa innovaatioprosessin "viimeisen lenkin". Globaalien rakennemuutoksen ja EU:n yhdentymiskehityksen oloissa yrittäjyyden merkitys korostuu nimenomaan taloudellista kasvua ja työllisyyttä ylläpitävänä sekä tuottantorakennetta uudistavana ja sen myötä luovuutta parantavana voimana.

Yrittäjyyden politiikkaohjelma toimi Yrittävä Eurooppa -kilpailun kansallisena yhteyspisteinä Suomen puheenjohtajuuskaudella. Kilpailu järjestettiin yhteistyössä EU:n puheenjohtajamaan, Euroopan komission ja alueiden komitean kanssa. Yrittävä Eurooppa -palkinnot (European Enterprise Awards) jaettiin Eurooppatasolla ensimmäisen kerran Brysselissä 7.12.2006. Kilpailussa palkittiin alue- ja paikallisviranomaisten innovatiivisia ja luovia yrittäjyysaloitteita, jotka tukevat yrittäjyyttä eri puolilla Eurooppaa. Kilpailuun olivat oikeutettuja osallistumaan kunnat, kaupungit, alueet ja yhteisöt sekä julkisen sektorin viranomaisten ja yrittäjien yhteishankkeet ja koulutusohjelmat Euroopan unionin, Bulgarian, Islannin, Norjan, Romanian ja Turkin alueelta. Kilpailu esitteli ja jakoi tietoa parhaista yrittäjyysohjelmista ja -käytännöistä.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman ministeriryhmä valitsi 5.9.2006 Yrittävä Eurooppa -kilpailuun osallistuneista 25 hankkeesta Suomen kansallisiksi voittajiksi Naisyrittäjyyskeskus ry:n naisyrittäjyyden kehittämishankkeen "Yhteistyöllä menestyseen" ja Y4-neuvottelukunnan "Y4-yrittäjyysideologian", joista viimeksi mainittu voitti Yrittävä Eurooppa -pääpalkinnon. Vuonna 2006 Eurooppa-tason kilpailuun osallistui yli 400 yrittäjyys Hanketta 28 maasta. Palkinto jaetaan seuraavan kerran vuonna 2007.

Finnvera järjesti yhdessä sidosryhmiensä kanssa Euroopan komission kutsuman kokouksen rahoittajille ja pk-yrityksille (5th Round Table Between Banks and SMEs) 19.–20.10.2006. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella lopullisesti hyväksytty EU:n kilpailukyky- ja innovaation puiteohjelma (CIP 2007–2013) on tärkeä instrumentti, jonka kautta pk-yritysten rahoitusta ja siihen liittyviä infrastruktuureja voidaan kehittää unionin tasolla. CIP-ohjelma tuo lisäarvoa ja täydentää kansallisia toimia rahoitusmarkkinoiden toimivuuden varmentamiseksi pk-yrityksille.

Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmassa on raportoitu vuosina 2005 ja 2006 EU:n komissiolle kansallisista yrittäjyyspoliittisista toimenpiteistä siltä osin kuin niitä on toteutettu niin sanotun pienten yritysten peruskirjan (European Small Business Charter) toimenpidesuosituksen mukaisesti. Raportointi on ollut liitteenä Suomen komissiolle toimittamissa Lissabonin niin sanotuissa maaraporteissa.

Lissabonin strategian uudistuksen mukaisesti liitteissä on esitelty tiiviisti keskeisimmät toteutetut yrityspoliittiset toimenpiteet sekä nostettu esiin mahdollisia uusia avauksia, joita tullaan toteuttamaan tai, jotka ovat suunnitteilla seuraavina vuosina.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa tehdyt toimenpiteet ovat kohdistuneet seuraaviin Lissabonin strategian suuntaviivoihin:

- Resurssien tehokas kohdentaminen (suuntaviiva 3)
- T&k-rahoituksen lisääminen ja parantaminen (suuntaviiva 7)
- Innovaatioiden edistäminen (suuntaviiva 8)
- Informaatioteknologian käytön edistäminen (suuntaviiva 9)
- Sisämarkkinoiden laajentaminen ja syventäminen (suuntaviiva 12)
- Avoimien ja kilpailullisten markkinoiden takaaminen (suuntaviiva 13)
- Houkuttelevamman yritys ympäristön luominen (suuntaviiva 14)
- Yrittäjyyskulttuurin tukeminen ja kannustava ympäristö pk-yrityksille (suuntaviiva 15)
- Opiskelu- ja koulutusjärjestelmät vastaamaan uusia osaamis- ja ammattitaitovaatimuksia (suuntaviiva 23)

1.5 Poliitikkaohjelman viestintä

Yrittäjyyden politiikkaohjelman viestinnän lähtökohtana on ollut avoimuus. Yrittäjyysviestintää harjoittavien eri tahojen yhteistyöhön on kiinnitetty erityistä huomiota. KTM asetti 3.10.2005 yrittäjyyden politiikkaohjelman aloitteesta yrittäjyysviestintää käsittelevän foorumin (Yrittäjyysviestintäfoorum, 15.10.200– 31.12.2007), jonka tehtävänä on muun muassa keskustella yrittäjyysviestintään liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä ja vireillä olevista hankkeista sekä tukea valtakunnallisia ja alueellisia yrittäjyyskasvatushankkeita. YVF on koettu hyödylliseksi yrittäjyysviestintää koskevaksi tiedonvälityskanavaksi ja verkostoksi. Sen mahdollisesta jatkamisesta tulee tehdä päätös vuonna 2007.

2 Hallituskaudella toteutetut yrittäjyyspolitiikkaa koskevat toimenpiteet

2.1 Hallitusohjelman toteutumisen arviointi yrittäjyyden politiikkaohjelmassa

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa koskevat asiakokonaisuudet hallitusohjelmassa 2003–2007 sisältyvät kaikki myös hallituksen strategia-asiakirjoihin vuosina 2003–2006. HSA-tekstit sisältävät hallitusohjelmaa laajemmin yrittäjyyttä koskevia politiikkaohjelmassa toteutettuja toimenpiteitä. Näitä asiakokonaisuuksia käydään vielä erikseen läpi kohdassa 2.2 (Muut keskeiset yrittäjyyden politiikkaohjelmassa toteutetut hankkeet).

Tässä ei ole huomioitu muissa mahdollisissa hallitusohjelman kohdissa yrittäjyyttä koskevia asiakokonaisuuksia. Hallitusohjelman toteutumista hallituskauden puolivälissä (vuosina 2003 ja 2004) on arvioitu yrittäjyyden politiikkaohjelman osalta VNK:lle 30.11.2004 toimitetussa raportissa. Yrittäjyyden politiikkaohjelman kaltaisen hankkeen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittaaminen on haasteellinen tehtävä. Yrittäjyyttä edistävien toimenpiteiden vaikuttavuutta yrittäjyyteen, yrityksiin ja toimintaympäristöön on hankala mitata, koska yrittäjyyteen vaikuttavat yrittäjyyden edistämiseksi suunniteltujen viranomaistoimenpiteiden lisäksi useat Suomen kansantalouden sisäiset asiat sekä globaalit kansantaloudelliset tekijät. Tarkastelussa on vaikea erotella toisistaan nimenomaan yrittäjyyden politiikkaohjelman, taloussuhdanteiden ja hallituksen yleisen talouspolitiikan vaikutukset. Lisäksi tarkastelussa on vaikea tehdä eroa muun muassa hallituksen työllisyysohjelman ja yrittäjyyden politiikkaohjelman vaikutusten välillä. Vaikutusvuousseurannassa päädyttiin ratkaisuun, jossa pyritään ensisijaisesti tuottamaan objektiivista, yleisen tason tietoa yrittäjyyden tilastollisesta kehittymisestä.

Hallitusohjelmassa on kiinnitetty huomiota erityisesti oheisiin kysymyksiin, joita yrittäjyyden politiikkaohjelma on toteuttanut seuraavin toimenpitein:

2.1.1 Yrittäjyyteen kannustaminen

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa on usein eri toimenpitein edistetty pienten ja keskisuurten yritystoiminnan aloittamista ja kasvua.

Työministeriössä on toteutettu osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa starttirahajärjestelmän uudistus. Starttirahajärjestelmää on muutettu vuoden 2005 alusta kolmevuotisena kokeiluna niin, että starttirahaa voidaan myöntää työttömien työnhakijoiden lisäksi palkka- tai kotityöstä yrittäjiksi ryhtyville sekä opintonsa päättäneille. Starttiraha on nyt yleinen yrityksen perustamisen tuki ja siitä saadut koekemukset ovat olleet myönteisiä. Tällä hetkellä lähes joka kolmas uusi yritys perustetaan starttirahalla.

Kun vuonna 2004 starttirahalla aloitti 4 780 uutta yritystä, uudistuksen tultua voimaan vuonna 2005 luku oli 6 900. Vuoden 2006 ensimmäisellä puoliskolla aloitti 4 320 starttiyritystä. Vuonna 2006 aloittaneiden starttiyritysten määrä nousseekin yli 8 000 yritykseen. 43 prosenttia starttirahan saaneista on ollut ei-työttömiä.

Myös starttirahauudistuksen välilliset työllisyysvaikutuksen ovat olleet merkittävät. Stenholmin (2006)¹ työministeriölle tekemän tutkimuksen mukaan noin 60 prosenttia työnantajista, joista palkkatyöntekijä oli siirtynyt yrittäjäksi, oli työllistänyt uuden työntekijän yrittäjäksi ryhtyneen tilalle. Tutkimuksen mukaan myös starttiyritysten eloonjäämisasteet ovat paremmat kuin vertailuryhmänä olleiden, ilman starttirahaa aloittaneiden yritysten.

Valtioneuvoston Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioiden osittaisesta korvaamisesta antamien sitoumusten uusimisen yhteydessä vuoden 2005 alussa korotettiin valtion korvausosuutta alkavista ja kasvuyrityksistä syntyvistä luotto- ja takaustappioista. Korotus mahdollisti Finnvera Oyj:lle suuremman riskinoton alkavien ja kasvavien yritysten osalta.

Yrittäjyyden yleisiä edellytyksiä ovat tukeneet myös lisäpanostukset tutkimukseen ja kehitykseen sekä panostukset alkuvaiheen yritysten pääomahuoltoon. Osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa vuoden 2005 ensimmäisessä lisätalousarviossa hyväksyttiin 13 miljoonan euron määräraha aloittavien innovaatioyritysten siemenrahoitukseen ja toimintaan erikoistunut rahasto on aloittanut Finnvera Oyj:n alaisuudessa syksyllä 2005. Toiminnan sujumista ja sen vaatiman rahoituksen riittävyttä on arvioitu sitä mukaa kun kokemuksia toiminnasta on kertynyt. Lisäksi Finnvera Oyj:lle vuoden 2007 alusta myönnetty verovapaus parantaa Finnvera Oyj:n toimintaedellytyksiä ja laskee rahoituksen hintaa. Finnvera Oyj:n verovapautta koskeva valtioneuvoston hyväksymismenettely komissiossa on kesken.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n (Tesi) siemenrahoitusohjelma käynnistettiin vuonna 2004. Teknologian kehittämiskeskus (Tekes) käynnisti uuden alkuvaiheen teknologiayritysten rahoitukseen keskittyvän ohjelman vuonna 2004.

1 Stenholm, Pekka (2006). Starttirahalla yrittäjyyteen – kokemuksia starttirahajärjestelmästä. Turun kaup-pakorkeakoulussa laadittu tutkimus julkaistaan työministeriön julkaisusarjassa.

KTM:n kasvuyrittäjyyden neuvonantoryhmän (2004) rahoitus- ja yrityspalvelueksiteiksi toteutetaan meneillään olevissa pääomarahoitus- ja yrityspalvelu-uudistuksissa. KTM on yhdessä yrittäjyyden politiikkaohjelman kanssa rahoittanut useita tutkimuksia kasvuyrittäjyyden elinkeinopoliittisen suunnittelun ja valmistelutueksi (katso kohta 3.2.1 Kasvuyrittäjyystutkimukset).

2.1.2 Naisyrittäjyyden edistäminen

Yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutussuunnitelmaan sisältyy useita naisyrittäjyyden edistämiseen liittyviä toimenpiteitä. Naisyrittäjyyden edistäminen lisättiin yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutussuunnitelmaan hallituksen strategia-asia-
kirjan päivytyksen yhteydessä vuonna 2004. Naisyrittäjyyttä edistäviä toimenpiteitä toteutetaan muun muassa osana yrityspalvelu- ja sosiaaliturvauudistusta. Lisäksi asiaa seurataan hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa (hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004–2007, loppuraportti STM 01/2007).

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa 7.5.2004 työryhmän pohtimaan naisyrittäjyyden edellytysten vahvistamista Suomessa. Työryhmän toukokuussa 2005 julkaistussa raportissa tuotiin esille naisyrittäjyyteen liittyviä ongelmia ja esteitä, sekä esitettiin miten ja minkälaisia tukitoimia tai resurssien uudelleen järjestelyjä voidaan tehdä ongelmien ratkaisemiseksi ja siten edistää naisten halukkuutta perustaa yrityksiä ja toimia yrittäjinä.

Naisyrittäjyyteen liittyviä ongelmia ja esteitä olivat muun muassa koulutus- ja työmarkkinoiden jakautuminen nais- ja miesvaltaisiin aloihin, mikä näkyy myös yrittäjyydessä. Lisäksi useiden naisvaltaisten alojen tutkinnoissa yrittäjyysopetus on vähäistä. Väestön vinoutunut ikärakenne asettaa haasteita naisyrittäjyydelle etenkin alkutuotannossa, sillä naisyrittäjät ovat keskimäärin muita yrittäjiä vanhempia.

Yrittäjyyttä naisvaltaisilla toimialoilla rasittavat monet tekijät, jotka vähentävät naisten halua ja mahdollisuuksia perustaa yritys. Nämä epävarmuustekijät liittyvät työryhmän mukaan usein työn ja perheen yhdistämisen ongelmiin ja toisaalta erityisesti yrittäjien sosiaalipoliittisten etuuksien heikkouksiin, kuten esimerkiksi joidenkin sosiaalietuuksien puuttumiseen yrittäjiltä ja vanhemmuuden kustannusten epätasa-arvoiseen jakautumiseen nais- ja miesvaltaisten toimialojen kesken.

Työryhmä esitti yhteensä 14 toimenpide-ehdotusta, jotka liittyivät sosiaaliturvaan, yrittäjyyden ja perhe-elämän yhteensovittamiseen, rahoitukseen ja osaamiseen, neuvontaan, valmennukseen ja tiedottamiseen, sekä tutkimukseen ja tilastointiin. Toimenpide-ehdotuksia olivat muun muassa vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten tasaaminen, yrittäjien sijaispalvelujärjestelmän kehittäminen, yrittäjän

sairausajan päivärahan karenssiajan lyhentäminen, palvelualojen pääomasijoitusrahaston perustaminen, naisyrittäjyyden mentorointimallien vakinaistaminen, erillisen naisyrittäjyysportaalien perustaminen Yritys-Suomen Internet-sivuille ja naisyrittäjyyteen liittyvän tilastoinnin kehittäminen.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa on seurattu naisyrittäjyyden kehittämistä käsitelleen työryhmän esittämien toimenpide-ehdotusten valmistelua ja toimeenpanoa. Useat naisyrittäjyyden edistämistyöryhmän toimenpide-ehdotuksista ovat edenneet ja niiden käytännön toteuttaminen on käynnissä. Myös toimenpiteissä, jotka edellyttävät jatkovalmistelua, on tapahtunut edistystä. Joidenkin esitysten osalta ehdotukset eivät ole kuitenkaan toteutuneet (esimerkiksi alueelliset resurssikeskukset ja naisyrittäjyyden kehittämisryhmät maakuntiin). KTM:n toukokuussa 2006 julkaisema yrittäjyyskatsaus sisältää naisyrittäjyyttä koskevat päätiedot (lukumäärä, toimialat, ikäjakauma, koulutus, alueelliset tiedot).

Muita naisyrittäjyyden kannalta keskeisiä jo toteutuneita hankkeita ovat muun muassa sijaispalvelujärjestelmän laajentaminen neljän TE-keskuksen alueille ja Yritys-Suomi -verkkopalvelun naisyrittäjyysosion avaaminen maaliskuussa 2006. Lisäksi muun muassa naisyrittäjyyden mentorointitoimintaa koskevia pilottihankkeita on vireillä useilla TE-keskusalueilla.

2.1.3 Lainsäädännön sovittaminen pienten yritysten tarpeisiin

Yrittäjyyden politiikkaohjelman säädöstyöryhmä (KTM:n raportti 01/2004) karsoitti, mihin lainsäädännöllisiin muutoksiin yrittäjyyden toimintaympäristön edistämiseksi ja mahdollisten lainsäädännöllisten puutteiden korjaamiseksi tulisi ryhtyä. Työryhmä katsoi muun muassa, että pienten työnantajayritysten erityiskysymyksiä tulisi selvittää ja keinoja pienten työnantajayritysten työoikeudellisen osaamisen parantamiseksi pohtia. Keskeinen tarkastelun kohde säädöstyöryhmän työssä olivat myös lainsäädäntöuudistukset: osakeyhtiölaki (624/2006), tilintarkastuslaki (HE 194/2006 vp), sekä maksukyvyttömyys-, sosiaaliturva-, ulosotto- ja hankintalainsäädäntö. Osakeyhtiölain osalta säädöstyöryhmä piti ensisijaisena tavoitteena, että ennen vuotta 1997 perustettujen osakeyhtiöiden ei tarvitsisi korottaa osakepääomaansa.

Uusi osakeyhtiölaki (624/2006) on tullut voimaan 1.9.2006. Laki on entistä selkeämpi ja kattavampi. Yhtiöt saavat enemmän toimintavapautta, kun erilaisia rajoituksia ja muotomääräyksiä on vähennetty ja uusia menettelytapoja tehty mahdolliseksi. Velkojien ja vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaa koskevia sään-

nöksiä on tehostettu. Uuden osakeyhtiölain mukaan yksityisen osakeyhtiön osakepääoman on oltava vähintään 2 500 euroa. Vanhojen pienyhtiöiden ei tarvitse korottaa osakepääomaansa lain voimaantulon myötä.

Säädöstyöryhmä piti tärkeänä myös, että lainsäädännön valmistelun tasoon ja yritysvaikutusten arviointiin kiinnitetään jatkossa järjestelmällisesti huomiota. Tähän liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asetti kolmivuotisen hankkeen lainsäädännön yritysvaikutusten arvioinnin tehostamiseksi (1.12.2004–31.12.2007), jonka toimintaraportti vuodelta 2005 valmistui huhtikuussa 2006. Hanke on kerännyt kokemuksia yritysvaikutusarvioinnin nykytilasta ja kehittämistarpeista muun muassa 11 pilottihankkeen välityksellä. Lainsäädännön yritysvaikutusten arviointia on tehostettu lainvalmistelussa, arviointimenetelmiä on kehitetty ja yhteistyö sidosryhmien kanssa on ollut tiivistä. SÄVY-hankkeesta kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.3.

SÄVY-hankkeen aloitteesta ja politiikkaohjelman tuella on keväällä 2006 käynnistetty valmistelutyö eri vaikutusarviointiohjeiden (yritysvaikutukset, taloudelliset vaikutukset, ympäristövaikutukset, aluekehitysvaikutukset, sukupuolivaikutukset) integroimiseksi. Oikeusministeriön johtaman työryhmän määräaika päättyi maaliskuussa 2007. Työn tavoitteena on tehostaa ja parantaa vaikutusarviointien suorittamista käytännön tasolla.

Työministeriö asetti helmikuussa 2005 työryhmän selvittämään pientyönantajien (alle 10 työntekijää) työoikeudellisen osaamisen ongelma-alueita ja nykyisten neuvontaorganisaatioiden toimivuutta pientyönantajien näkökulmasta. Työryhmä selvitti myös sitä, miten pientyönantajat hankkivat tietoa ja ratkaisevat käytännössä esille tulleita mahdollisia työoikeudellisia ongelmia. Työministeriön työryhmän selvityksen (TM 04/2006) mukaan työsuhteasioiden neuvontapalvelut ovat toimivia, mutta tietoisuutta neuvontapalveluista tulisi lisätä. Usein ongelmallisinta työnantajalle on sopivan työntekijän löytäminen. Pientyönantajan työoikeudellista osaamista voidaan edistää parhaiten tarjoamalla heidän käyttöönsä hyviä neuvontapalveluja.

Työryhmä esitti erikseen selvitettäväksi sitä, miten nykyiset työsuhteasioiden neuvontapalvelut voidaan integroida yleiseen yrityspalvelujärjestelmään. Käytännössä järjestäytyneet yritykset saavat työsuhteasioista tietoa oman liittonsa tai järjestönsä kautta ja järjestäytymättömät työnantajat voivat kääntyä työsuojelupiirin puoleen esimerkiksi etsiessään tietoa yleissitovasta työehtosopimuksesta. Turun ja Porin työsuojelupiirin yhteydessä toimiva työsuhteasiain palvelupuhelin palvelee työnantajia ja työntekijöitä luottamuksellisesti. Palvelupuhelimen osalta rahoitus on turvattu vuodeksi 2007. Pienyrittäjien näkökulmasta tärkein tiedonvälittäjä asioista on useimmiten oma tilitoimisto.

2.1.4 Yritysten sukupolvenvaihdosten helpottaminen

Sukupolvenvaihdosten verokohtelua on helpotettu perintö- ja lahjaverolakia uudistamalla. Lainmuutos on tullut voimaan 1.1.2005 lukien. Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa on toteutettu tai on parhaillaan toteutettavana seuraavat sukupolvenvaihdoksia koskevat hankkeet:

Suomen Yrittäjien hallinnoiman Pk-yrityspörssin tunnettuutta on lisätty tehostetulla markkinoinnilla ja uusia yhteistyötahoja on tullut mukaan yhteensä 20. Pk-yrityspörssin yhteyteen on linkitetty uusia sukupolven- ja/tai omistajanvaihdoksiin liittyviä palveluja.

Maatilojen sukupolvenvaihdoksia on edistetty toteuttamalla toimenpide-esityksiä, jotka perustuvat osakeyhtiömuotoisten ja monialaisten maatilojen sukupolvenvaihdosten edistämistä käsitelleen työryhmän raporttiin vuodelta 2005 (MMM 3/2005). Työryhmän esitykset ja linjaukset on otettu huomioon toteutetuissa säädösuudistuksissa ja otetaan huomioon kun maaseudun rahoituslakia uudistetaan.

Ammattikorkeakouluympäristöön soveltuvan yrittäjätaloudenvaihdoksia tukevan valmennusohjelman (niin sanottu jatkajakoulu) pilottihanke toteutettiin Lahden ammattikorkeakoulussa vuonna 2005 (OPM/2005). Valmennusohjelman ajatuksena on rakentaa nykyisiä koulutusohjelmia täydentävä valmennusohjelma niille amk-opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita jatkamaan ja vetämään yrittäjänä jo toimivaa pk-yritystä. Asiaa koskeva yrittäjyyden politiikkaohjelman rahoittama seurantatutkimus käynnistettiin heinäkuussa 2006. Tutkimus valmistuu maaliskuussa 2007.

Perheyrittäjyystyöryhmä on raportissaan (KTM 16/2005) esittänyt tavoitteita ja toimenpiteitä perheyrittäjien jatkuvuuden, uusiutumisen ja kasvun edistämiseksi. Yrittäjyyden politiikkaohjelma toteutti perheyrittäjyystyöryhmän esitysten mukaisesti perheyrittäjien tilastointia koskevan osuuden selvityksestä, joka valmistui kesäkuussa 2006. Lisäksi KTM:n yrittäjyyskatsaukseen sisältyy perheyrittäjyyttä koskevia tilastotietoja.

2.1.5 Vanhemmuuden ja yrittäjyyden vaatimusten yhteensovittaminen

STM:n perhevapaakustannuksia selvittänyt työryhmä sopi 17.3.2006 ehdotuksesta perhevapaakustannusten tasaamiseksi. Työryhmän tavoitteena oli naisten työmarkkina-aseman parantaminen tasaamalla työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia ja kannustamalla isä käyttämään enemmän perhevapaita.

Eduskunta on hyväksynyt perhevapaakustannusten tasaamiseen liittyvän hallituksen lakiesityksen (HE 112/2006 vp), joka lisää vanhempainvapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaamista nais- ja miesvaltaisten alojen välillä sekä parantaa naisten työmarkkina-asemaa ja perheiden toimeentulon edellytyksiä vanhempainrahakauden aikana 1.1.2007 lukien. Ratkaisu lisää sairasmakuutuksen menoja noin 60 miljoonalla eurolla vuodessa, mikä rahoitetaan pääosin palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksuilla.

2.1.6 Yrittäjien sosiaaliturvan kannustavuuden kehittäminen

Elokuussa 2005 mietintönsä sosiaali- ja terveysministeriölle jättäneen laajapohjaisen yrittäjien sosiaaliturva 2004 -työryhmän (STM 05/2005) esitysten pohjalta yrittäjien sosiaaliturvaa on parannettu. Työryhmä selvitti poikkeako yrittäjien sosiaaliturva perusteettomasti palkansaajien sosiaaliturvasta siten, että se heikentää yrittäjäksi ryhtymisen halukkuutta. Työryhmän mukaan Suomessa toimivien yrittäjien sosiaaliturvassa ei ole laajoja ongelmia. Suomessa on kehitetty yrittäjien lakisääteistä sosiaaliturvaa kattavammaksi kuin useimmissa EU:n jäsenmaissa.

Työntekijän työeläkelakien (TYEL) yhteensovittamisen jälkeen käynnistyi yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkelakien uudistaminen palkansaajien eläkeuudistuksen suuntaisesti. Uudistustyön tarkoituksena oli ottaa huomioon myös yrittäjien sosiaaliturvatyöryhmän ehdotuksia muun muassa yrittäjien työtulon ylärajan, perheenjäsenen määritelmän sekä yrittäjätoiminnan vakuuttamisvelvollisuuden osalta. Uudistetut yrittäjän eläkelaki ja maatalousyrittäjän eläkelaki tulivat voimaan 1.1.2007.

Yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä lainsäädännöllisiä muutoksia on toteutettu työryhmän esitysten mukaisesti muun muassa parantamalla yrittäjien työttömyysturvaa 1.1.2005 lukien, jolloin luotiin yrittäjän jälkisuoja ja parannettiin mahdollisuutta täyttää työssäoloehto. Yrittäjälle luotiin mahdollisuus katkeamattomaan ansio- turvaan työttömyysturvassa hänen siirtyessään yrittäjästä palkansaajaksi. Perheenjäsenten työttömyysturva- oikeuden parantaminen on tarkoitus toteuttaa 1.10.2007 lukien. Lisäksi yrittäjien sairasmakuutuksen karenssipäivät ovat lyhentyneet vuoden 2006 alusta lukien yhdeksästä neljään (YEL-vakuutetuille yrittäjille maksetaan sairauspäivärahaa työkyvyttömyyden ajalta alkamispäivää ja kolmea sitä seuraavaa arkipäivää lukuun ottamatta). Vuoden 2007 alusta lähtien on työntekijän tai yrittäjän mahdollista saada osasairauspäivärahaa pitkien sairauslomien kohdalla. Vähintään 60 sairauspäivärahopäivää yhtäjaksoisesti kestäneen sairauden jälkeen työntekijällä tai yrittäjällä on mahdollisuus palata omaan työhönsä osa-aikaisesti ja saada palkan lisäksi osasairauspäivärahaa. Yrittäjien työterveyshuollon parannukset tulivat voimaan vuoden 2006 alusta lukien (yrittäjien sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon korvaaminen työterveyshuollon korvausjärjestelmästä).

2.1.7 Pk-yritysten tarpeiden huomioiminen koulutuspolitiikassa

Kansalaisten valmiuksia ryhtyä halutessaan yrittäjäksi on lisätty erityisesti yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen keinoin. Vuonna 2004 hyväksytyjen opetusministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjausten ja toimenpideohjelman (04/2004) toteutus on käynnistynyt peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmia laadittaessa. Osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa on toteutettu seurantatutkimus yrittäjyyskasvatuksen linjausten toteutumisesta peruskoulun osalta, joka julkaistiin elokuussa 2006 (katso kohta 2.2.1 Yritystoiminnan aloittamisen edistäminen). Lisäksi viidessä yliopistossa on valmisteltu vuonna 2005 yrittäjyysstrategiat. Ammattikorkeakoulujen yhteinen yrittäjyysstrategia hyväksyttiin huhtikuussa 2006. Siinä asetettiin tavoitteeksi, että 10 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta joka seitsemäs amk-tutkinnon suorittanut henkilö toimii yrittäjänä.

Opetusministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö ovat vuoden 2006 aikana valmistelleet "yrittäjäksi korkeakouluista" -yhteistyöhankkeen, joka osaltaan tukee yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteita. Yhteistyöhankkeen edistämiseksi ja seuraamisen tueksi OPM ja KTM ovat 13.12.2006 asettaneet korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisen yhteistyöryhmän vuosille 2007–2008.

2.1.8 Ensimmäisen työntekijän palkkaamisen tukeminen

Seudullisten yrityspalveluiden perustaminen ja erityisesti uusyrityskeskukset keskittyvät pitkälti mikroyritysten neuvontaan. Neuvonnan lisäksi on päätetty selvittää myös taloudellisten kannustimien vaikutuksia. Huhtikuussa 2006 hallitus sopi kokeilusta, jossa Itä-Suomen alueilla kokeillaan ensimmäistä työntekijää palkkaavien yritysten tukea, joka vastaa työnantajamaksujen määrää. Kokeilu on otettu huomioon uutta yritystukilakia valmisteltaessa. Kokeilun arvioitu alkamisajankohta on keväällä 2007.

2.1.9 Yrittäjien oppisopimuskoulutusmahdollisuuksien parantaminen

Yrittäjien oppisopimuskoulutusmahdollisuuksien parantaminen on osa yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutussuunnitelmaa. Tavoitteena on oppisopimuskoulutusmahdollisuuksien nykyistä parempi hyödyntäminen muun muassa sukupolvenvaihdoissa ja koulutuksen riittävän rahoituksen varmistaminen. Parhailtaan on käynnissä esimerkiksi Jyväskylän ammattiopiston ja Oppisopimuskoulutuskeskuksen Yrityksen jatkuvuushanke (1.2.2004–31.12.2006), joka tukee oppisopimuksen keinoin yritysten sukupolvenvaihdon tai omistajanvaihdoksen muutosprosessin hallintaa (ESR ja Länsi-Suomen lääninhallitus).

2.1.10 Pk-yritysten vero- ja maksupolitiikan kehittymisen seuraaminen

Valtionvarainministeriö organisoii yritys- ja pääomaverouudistuksen sekä ikääntyneen matalapalkkatyövoiman käytön tukijärjestelmän seurannan ja sen vaatimat selvitykset.

2.1.11 Turhien yritystoiminnan esteiden poistaminen

Pk-yritysten kohtaamien hallinnollisten esteiden kustannuksia on ryhdytty kartoittamaan ja mittaamaan. Ensimmäisenä pilottina selvitetään alv-lainsäädännön aiheuttamia hallinnollisia kustannuksia. Tavoitteena on poistaa turhia yritystoiminnan esteitä, ja vähentää yrityksille hallinnollisista menettelyistä aiheutuvia kustannuksia.

2.1.12 Yrityspalveluiden kehittäminen yhden luukun periaatteella

Julkisten tai osittain julkisesti rahoitettujen yrityspalvelujen uudistaminen on meillä. Palvelutarjontaa uudistetaan asiakaslähtöisesti valtakunnallisia palvelukanavia hyödyntäen. Tavoitteena on, että asiakas saa julkisia yrityspalveluja tasapuolisesti ja yhtäläisin perustein koko maassa mahdollisimman vaivattomasti ja saman toimintamallin pohjalta, niin sanotun yhden luukun periaatteella.

Valtioneuvosto on tehnyt 18.5.2006 periaatepäätöksen, joka linjaa valtakunnallisen Yritys-Suomi-palvelujärjestelmän uudistusta ja toimeenpanoa vuosina 2006–2008. Toimeenpanoa ohjaa valtakunnallinen johtoryhmä (asetettu 4.7.2006). Lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut 4.10.2006 neljä työryhmää, jotka valmistelevat yrityspalvelu-uudistuksen toteuttamiseen liittyviä eri toimintoja (seudulliset yrityspalvelut, Yritys-Suomen verkko- ja puhelinpalvelut, innovaatiopalvelut sekä kasvuyrityspalvelut). Myös alueellisten ohjausryhmien työ on käynnistetty. Työryhmien toimeksiantoon kuuluvien tehtävien toteutus on käynnistetty olemassa olevien määrärahojen puitteissa.

Verohallitus on toteuttanut maksuttoman, Internetin kautta toimivan pientyönantajien maksupalvelun (www.palkka.fi), jonka avulla helpotetaan satunnaisten ja pientyönantajien työntajavelvoitteiden suorittamista (muun muassa kotitaloudet, yhdistykset, järjestöt). Palvelu on otettu julkiseen käyttöön vuonna 2006.

Verohallituksen verotilijärjestelmä pyritään ottamaan käyttöön vuonna 2009. Järjestelmän suunnittelu ja sen käyttöönoton vaatimat muutostyöt esimerkiksi Verohallinnon tietojärjestelmiin ovat käynnissä.

Käynnissä on verottajan ja kaupparekisterin tietojärjestelmien uudistaminen yhdessä uudistuksen vaatimien lainsäädäntömuutosten kanssa. Tavoitteena on, että yritysten ei tarvitsisi toimittaa tilinpäätöstietoja erikseen verottajalle ja patentti- ja rekisterihallitukselle. Uusi järjestelmä pyritään saamaan voimaan vuoden 2008 tietojen toimittamisen osalta.

2.1.13 Yritys-Suomi -portaalin kehittäminen ja palvelukyvyyn lisääminen

Yritys-Suomen sähköisen palvelun ja contact centerin strategiasuunnitelma on valmistunut vuonna 2006. Yritys-Suomi -portaalia ollaan parhaillaan uudistamassa edellä mainittujen tavoitteiden mukaisesti vuoden 2006–2007 aikana. Strategiasuunnitelmat liittyvät myös vireillä olevaan yrityspalveluiden kokonaisuudistushankkeeseen. Osana Yritys-Suomi -portaalia ovat muun muassa naisyrittäjyyttä ja sukupolvenvaihdoksia koskevat osiot valmistuneet keväällä 2006. Suunnitelilla on ollut myös nuorille/opiskelijoille kohdistettu palvelupaketti (suunnittelu-työ vuonna 2006–2007).

2.1.14 Maksukyvyttömyyslainsäädännön kehittäminen

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta (1088/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Lainmuutos kannustaa velkajärjestelyssä olevia yrittäjiä hankkimaan lisätuloja. Velallinen saa pitää maksuohjelman aikana hankkimistaan lisätuloista puolet itsellään ja toinen puoli menee velkojen maksuun. Velkajärjestelyssä velalliselle vahvistettavan maksuohjelman sisältöön vaikuttavat olennaisesti velallisen sen hetkiset tulot ja välttämättömät menot.

Eduskunta hyväksyi lain yrityssaneerailain muuttamisesta 23.1.2007. Muutoksen tavoitteena on edistää elinkelpoisten yritysten ohjautumista yrityssaneeraukseen sekä tehostaa saneerashakemusten käsittelyä tuomioistuimissa.

Lisäksi oikeusministeriö on käynnistänyt useampia tutkimuksia, joissa yrittäjien velkaantumisongelman laajuutta ja luonnetta selvitetään. Tarkoituksena on hankkia aineistoa päätöksenteon pohjaksi arvioitaessa sitä, onko velkavastuun osalta perusteltua ryhtyä joihinkin jatkotoimenpiteisiin. Selvitykset ovat pääosin val-

mistuneet vuoden 2006 lopussa ja yhteenveto selvityksistä valmistuu alkuvuodesta 2007.

2.1.15 Poikkihallinnollinen yhteistyön ja sitoutumisen tehostaminen

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa yhteistyö eri ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa on ollut tiivistä. Laajaa, hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä ja sitoutumista ohjelmaan on tehostettu valtion ja yrittäjäjärjestöjen välisellä vuosittaisella neuvottelulla, jossa on ollut mukana myös työmarkkinajärjestöjen edustus. Neuvotteluissa on seurattu yrittäjyyden edellytysten kehittymistä ja kartoitettu, mitkä mahdolliset uuden lainsäädännölliset tai muut toimenpiteet ohjelman eri osa-alueilla on katsottu tärkeiksi.

Ohjelma ja sen toteuttaminen on saanut yrittäjä-, elinkeino- ja työmarkkinajärjestöiltä sekä muilta sidosryhmiltä enimmäkseen myönteisen palautteen. Järjestöt pitivät hyvänä, että yrittäjyyteen liittyviä kysymyksiä käsitellään johdonmukaisesti ja sidosryhmiä kuullaan asioiden valmisteluissa. Ohjelman puolivälin tarkastelun yhteydessä yrittäjyyden politiikkaohjelman saama palaute oli positiivinen, mutta sen jälkeen asiaa ei ole arvioitu uudelleen. Sidosryhmien arviot politiikkaohjelman onnistumisesta on tarkoitus kartoittaa vielä ennen ohjelman päättymistä.

2.1.16 Yrittäjyyden kehittymisen seuranta

Yrittäjyys on käsitteenä moniulotteinen ja sen kehitystä ei voi mitata yksikäsitteisesti. Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa seurataan yrittäjyyttä ja sen kehittymistä pääasiassa vuosittain julkistettavan KTM:n yrittäjyyskatsauksen avulla. Kyseessä oleva katsaus käynnistettiin osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa vuonna 2004. Siinä tarkastellaan muun muassa yritysten lukumäärää, kokoa ja sijoittumista, yritystoimintaa eri sektoreilla sekä yritysten kannattavuutta ja yrittäjien tulotasoa ja ikäjakaumaa erisuuruisissa yrityksissä. Katsauksen avulla voidaan muodostaa arvio hallituksen yrittäjyyden edellytyksiin vaikuttavien toimenpiteiden yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta sekä yritysten ja yrittäjien toimintaolosuhteiden muutoksista koko Suomessa ja alueellisesti.

Yrittäjyyskatsausta täydennetään arvioilla yrittäjähallituksen kehityksestä, yrittäjyyden edellytyksistä Suomessa verrattuna muihin EU-maihin, kilpailukyvyistä sekä eri ministeriöiden omasta toiminnastaan tekemillä vaikututtavuusarvioinneilla. Seuraava yrittäjyyskatsaus ilmestyy keväällä 2007. Katsauksia on tarkoitus jatkaa kauppa- ja teollisuusministeriön toimesta myös nykyisen hallituskauden jälkeen.

2.2 Muut keskeiset yrittäjyyden politiikkaohjelmassa toteutetut hankkeet

Seuraavassa käydään läpi muita yrittäjyyden toimintaympäristön kannalta keskeisiä toteutuneita toimenpiteitä, joita ei ole suoranaisesti sisällytetty hallitusohjelmaan, mutta jotka sisältyvät hallituksen strategia-asiakirjoihin.

2.2.1 Yritystoiminnan aloittamisen edistäminen

Opetusministeriö julkaisi 7.4.2004 uudet *yrittäjyyskasvatuksen linjaukset*, jotka kattavat läpäisyperiaatteella koko koululaitoksen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on otettu käyttöön porrastaen vuosina 2003–2006. Alueellisella ja paikallisella tasolla on tavoite saada yrittäjyyskasvatus osaksi koulujen omia opetussuunnitelmia ja opetusta. Noin 30 prosenttia kouluista vahvasti yrittäjyyskasvatuksen roolia uusien opetussuunnitelmien myötä. Lukion opetussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön syksyllä 2005. Yrittäjyyskasvatus on liitetty myös ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelmatyöhön liittyvä tutkimus valmistui elokuussa 2006. Tutkimuksessa selvitettiin, miten kunnissa laaditaan yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta opetussuunnitelmat ja miten yrittäjyys on sisällytetty opetussuunnitelmiin.

Yliopistoilla on nyt mahdollisuus *osakeyhtiöomistukseen* (yliopistoyhtiö) talousarviolain muutoksen nojalla. Yliopistot voivat käyttää toimintamenomäärärahojaan osakemerkintöihin opetusministeriön tapauskohtaisella päätöksellä.

Laki oikeudesta *korkeakoulussa tehtäviin keksintöihin* (284/2006) on tullut voimaan 1.1.2007. Korkeakoulukeksintölain tavoitteena on edistää korkeakouluissa syntyvien keksintöjen tunnistamista ja kaupallista hyödyntämistä tutkijoiden ja korkeakoulujen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Lailla pyritään selkiyttämään korkeakouluissa tehtävien keksintöjen oikeudellista asemaa.

Maahanmuuttajayrittäjyyden edellytyksiä ja edistämiskeinoja Suomessa selvittänyt KTM:n työryhmä (KTM 11/2005) julkisti loppuraporttinsa 13.12.2006. Myös KTM:n vuosittaiseen yrittäjyyskatsaukseen sisältyy maahanmuuttajayrittäjyyttä koskeva tilannekatsaus.

Maaseudun yrittäjyyden monipuolistumista on parannettu kehittämällä viranomaiskäytäntöjä, säädöksiä ja palvelujärjestelmää. MMM:n työryhmän (keväät 2005) esityksiä on vuoden 2006 aikana pantu toimeen eri yhteyksissä ja ne vaikuttavat erityisesti kauden 2007–2013 EU:n osarahoittamien ohjelmien toimeenpanoon. Teh-

dyt ehdotukset ovat vaikuttaneet esimerkiksi tulevan kauden ohjelmien valmisteluun keskushallinnossa ja alueilla, TE-keskusten mikroyrityksille myöntämien tukien tahojen, menettelyjen ja perusteiden sekä TE-keskusten osastojen menettelyjen yhtenäistymiseen yritystukien käsittelyssä (muun muassa tukihakemusten yhteinen käsittely). Harvaan asutut maaseutualueet otetaan tukitasoissa erityisesti huomioon. Lisäksi seudullisten yrityspalvelujen kattavuus laajenee ja niiden sopimuksiin kuuluu myös maaseutuyritysten kehittäminen. Eri tukijärjestelmien tahattomat väliinputoajat pyritään eliminoimaan.

Maaseudun muutoshallinta -pilottihankkeesta 2005–2006 saatujen kokemusten pohjalta on ryhdytty jatkotoimenpiteisiin pilotin tuloksena syntyneen muutosvalmennusmallin valtakunnallistamiseksi vuoden 2007 alusta lukien. Tavoitteena on luoda toimintamalli, jonka avulla maaseudun rakennemuutosta voidaan hallita ja ohjata yrittäjyyttä ja työllistymistä lisäävään suuntaan koko maassa.

2.2.2 Kasvuyrittäjyyden edellytysten parantaminen

Yritystoiminnan kasvuedellytyksiä on pyritty edistämään erityisesti palvelualoilla. Kasvuyritysten toimintaympäristöön liittyvien toimenpiteiden edistäminen määriteltiin yrittäjyyden politiikkaohjelman yhdeksi painopisteeksi vuoden 2004 HSA:ssa. Käytännön tasolla toimenpiteisiin päästiin kuitenkin vasta vuoden 2005 talousarvioista päätettäessä.

Aloittavien innovaatioyritysten siemenrahoituksen ja palvelujärjestelmän uudistamisstrategian (AISP-strategia) vaatima rahoitus osoitettiin vuoden 2005 ensimmäisessä lisätalousarviossa. Myös julkisten yrityspalveluiden uudistus vastaa osaltaan kasvuyritysten tukihaasteeseen. Julkisten yrityspalveluiden uudistus ja suunniteltujen uudistusten toimeenpano on kuitenkin viivästynyt.

Kasvuyrityspalvelu (Tekes, TE-keskukset, Finnvera ja Finpro) perustettiin 25.5.2005. Kasvuyrityspalvelun tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa yrityksen kehittämistä ja kasvua asiakaslähtöisesti.

Budjettitekstien määrärahaohjauksella on vuodesta 2005 pyritty parantamaan kasvuyrittäjyyden edellytyksiä.

2.2.3 Yrityspalveluiden kehittäminen osaamista ja innovatiivisuutta vahvistaen

Osaamiskeskustyöryhmä on valmistellut esitykset osaamiskeskuspolitiikan uudistamiseksi 2007–2013 (SM 10/2006). Keskukset luovat osaamisklustereittain edel-

lytyksiä uudentyypiselle innovaatiotoiminnalle, jossa tutkimus yhdistyy teknologia- ja liiketoimintaosaamiseen.

2.2.4 Säädosympäristön ennustettavuus, markkinoiden toimivuus ja julkisen sektorin palvelutuotannon uudistaminen

Tilintarkastuslain kokonaisuusuudistus on edennyt eduskuntakäsittelyyn (HE 194/2006 vp/12.10.2006). Tavoitteena on saattaa tilintarkastuslainsäädäntö eurooppalaiselle tasolle ja näin vahvistaa tilinpäätösten luotettavuutta sekä edistää tilintarkastuksen laatua. Ehdotus kasvattaa mahdollisuuksia tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen rajat ylittävään toimintaan sekä luo perustan kansainväliselle valvontaviranomaisten väliselle yhteistyölle. Esityksen mukaan tilintarkastajaksi voitaisiin jatkossa valita vain laissa tarkoitetulla tavalla hyväksytyt tilintarkastajat. Pienimmät yhteisöt vapautettaisiin lakisääteisestä tilintarkastusvelvoitteesta. Tämän vastineeksi yhteisölaeissa säädettäisiin vähemmistön oikeudesta vaatia tilintarkastajan valitsemista.

Julkisten palvelujen tuotantotapojen monipuolistumista on edistetty tukemalla ostamis- ja kilpailuttamisosaamisen kehittämistä. KTM ja Suomen Kuntaliitto perustivat vuoden 2004 alussa kolmivuotisena yhteishankkeena julkisten hankintojen neuvontapalvelun, joka antaa neuvoja julkisten hankintojen kilpailuttamista koskevista kysymyksistä.

Kilpailunrajoituslain uudistus tuli voimaan 1.5.2004 (318/2004). Lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu EY:n kilpailusääntöjen kanssa. Lailla on lisätty merkittävästi kansallisen kilpailuviranomaisen valtuuksia.

Uusi laki (1351/2003) *sosiaalisista yrityksistä* tuli voimaan 1.1.2004. Laki vakiinnuttaa sosiaalisten yritysten aseman vajaakuntoisten työnhakijoiden ja pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuutena. Sosiaalisille yrityksille voidaan myöntää työllistämistukea ja yhdistelmätukea väljemmin ehdoin ja pidemmäksi aikaa kuin muuten.

2.2.5 Verotus

Yritys- ja pääomaverotusta koskeva uudistus tuli voimaan 1.1.2005 lukien. Yhteisöverokantaa alennettiin 29 prosentista 26 prosenttiin ja pääomaverokantaa 29 prosentista 28 prosenttiin. Yhteisön omistamien käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot tehtiin tietyin edellytyksin verovapaiksi ja osinkoverotusta uudistettiin luopumalla yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä. Ulkomaisten pääomasijoittajien

verokohtelua on muutettu siten, että ulkomaista riskipääomasijoitusta suomalaiseseen pääomarahastoon ja kohdeyritykseen verotetaan yhdenmukaisesti.

Arvonlisäveron alaraja muutettiin liukuvaksi 1.1.2005 lukien. Myyjä ei ole velvollinen, jos tilikauden liikevaihto on enintään 8500 euroa. Huojennus pieneen asteittain liikevaihdon kasvaessa ja muuttuu täysimääräiseksi 22 500 euron vuosiliikevaihdon kohdalla.

Laki väliaikaisesta *työnantajan matalapalkkatuesta* tuli voimaan vuoden 2006 alusta lukien. Ikääntyneen työvoiman käyttöä tuetaan järjestelmällä, jossa työnantaja voi vähentää verotilityksistään kokoaikaisten, 54 vuotta täyttäneiden työntekijöiden kohdalla palkkatasoon sidotun summan. Tuki vastaa korkeimmillaan noin kymmenesosaa kokonaistyövoimakustannuksista. Tuen arvioidaan helpottavan ikääntyneiden työntekijöiden pysymistä työvoimassa ja työllisinä sekä parantavan erityisesti palvelualojen yrittäjien työllistämismahdollisuuksia.

Varallisuusvero poistui vuoden 2006 alusta lukien ja kotitalousvähennyksen maksimimäärä kaksinkertaistettiin vuoden 2006 alusta lukien.

2.3 Valmistelussa olevat yrittäjyyden toimintaympäristön kannalta keskeiset hankkeet

Osa keskeisistä yrittäjyyden politiikkaohjelman puitteissa toteutetuista hankkeista on laaja-alaisuuteensa, kestoensa tai keskeneräisyytensä vuoksi sellaisia, joiden odotetaan siirtyvän seuraavalle hallituskaudelle. Näiden kysymysten osalta yrittäjyyden politiikkaohjelma on pitänyt tärkeänä, että sovitaan asiakokonaisuuksista vastaavista ministeriöistä sekä kartoitetaan jo asetetut aikataulut selkeästi.

Liitteenä 1 on taulukko, johon on koottu yrittäjyyden politiikkaohjelmaan sisältyneet ja valmisteilla olevat yrittäjyysasiat politiikkaohjelman päättymisen jälkeen. Listalle on koottu hankkeet, joiden jatko on avoinna seuraavaa hallituskautta ajatellen. Niiden osalta on kuitenkin tarkoitus käydä tarkentavia keskusteluja yrittäjyyden politiikkaohjelman ja vastuuministeriöiden välillä ennen nykyisen hallituskauden päättymistä.

Tässä raportissa ei ole tarkoituksenmukaista käydä läpi kaikkia valmistelussa olevia hankkeita. Yrittäjyyden politiikkaohjelman kannalta eräs keskeinen toteutunut hanke, joka halutaan kuitenkin erityisesti mainita, on säästöryhmän toimintapohjalla asetettu kauppa- ja teollisuusministeriön säästövalmistelun yritysvaikutusten arviointia edistävä hanke (SÄVY-hanke 1.12.2004–31.12.2007). Seu-

raavassa käydään läpi SÄVY-hankeeseen liittyviä keskeisiä kysymyksiä yrittäjyyden politiikkaohjelman kannalta.

2.3.1 SÄVY-hanke

Säädösvalmistelun yritysvaikutusten arviointia edistävä hanke (SÄVY-hanke) asetettiin kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä 26.10.2004. Hankkeen tavoitteena on juurruttaa yritysvaikutusten huomioon ottaminen osaksi hyvää lainvalmistelua. Hankkeen toimikausi on 1.12.2004–31.12.2007. Hankkeen asettamisen taustalla olivat valtioneuvoston lainvalmistelun suunnittelun ja johtamisen kehittämissyhmän (lainvalmistelun kansliapäällikköryhmä) ja yrittäjyyden politiikkaohjelman ehdotukset sekä kansainväliset kehittämistoimet ja suositukset.

Hankkeen käytännön toteutuksesta vastaa kauppa- ja teollisuusministeriöön sijoitettu yksikkö, jota johtaa projektijohtaja ja johon kuuluvat lisäksi erityisasiantuntija sekä avustaja. Asettamispäätöksen mukaisesti hankkeen toteuttamiseen osallistuu lisäksi oikeusministeriön osoittama virkamies. Hanketta toteutetaan yrittäjyyden politiikkaohjelman rahoituksella.

SÄVY-hankkeen tehtävänä on hankepäätöksen mukaan:

- edistää yritysvaikutusten huomioimista lainsäädännön valmistelussa toimien ministeriöiden yhteisenä asiantuntijayksikkönä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä hallituksen vuosien 2005 ja 2006 lainsäädäntöohjelmaan sisältyvien lainsäädäntöhankkeiden yritysvaikutusten arviointiin,
- kehittää yritysvaikutusten arviointimenetelmiä,
- järjestää ministeriöiden ja elinkeinoelämän välinen säännöllinen yhteydenpito yritysvaikutusten arviointiin liittyvissä kysymyksissä sekä
- osallistua yritysvaikutusten arviointia koskevaan kansainväliseen työskentelyyn.

Hankkeen tavoitteiden ja tehtävien toteuttamisen kannalta onnistuminen ministeriöyhteistyössä on ollut keskeistä. Aktiivinen yhteistyö kaikkien ministeriöiden suuntaan käynnistettiin heti hankkeen alkaessa, ja sitä on pyritty vahvistamaan hankkeen edetessä. Vuoden 2006 aikana hanke järjesti tapaamisen yritysvaikutusten arvioinnin näkökulmasta keskeisimpien ministeriöiden johdon sekä eduskunnan valiokuntaneuvosten kanssa. Tilaisuuksissa muun muassa käytiin läpi SÄVY-hankkeen analyysi vuoden 2005 hallituksen esitysten yritysvaikutusarvioinneista.

SÄVY-hanke on järjestelmällisesti korostanut olevansa kaikkien ministeriöiden käytettävissä.

Ministeriöyhteistyön konkreettisin muoto on ollut ministeriöiden yhdessä sidosryhmien kanssa keväällä 2005 määrittelemät 11 pilottihanketta. Pilottiyhteistyön tavoitteena on testata erilaisia yritysvaikutusten arviointimenetelmiä ja saada hyviä esimerkkejä muita lainsäädäntöhankkeita varten.

Ilman pilottihankkeista saatuja kokemuksia ei myöskään olisi ollut mahdollista paikantaa nykyisen vaikutusarviointijärjestelmän vahvuuksia, heikkouksia ja kehittämistarpeita. Järjestelmän kehittämiseen tähtäävät SÄVY-hankkeen aloitteet ovatkin perustuneet sekä piloteista että muusta ministeriöyhteistyöstä kertyneeseen kokemukseen. Keskeisenä haasteena koko hankkeen ajan on ollut ministeriöiden aktivoiminen vaikutusten arviointiin riittävän varhaisessa vaiheessa. Tämä haaste on ohjannut hankkeen käytännön toimintaa.

SÄVY-hankkeen yksi tehtävä on ministeriöiden ja elinkeinoelämän välisen jatkuvan yhteydenpidon järjestäminen yritysvaikutusten arviointiin liittyvissä kysymyksissä. Tämän yhteydenpidon tärkein muoto on ollut hankkeen tukiryhmän työskentely. Tukiryhmässä ovat edustettuina keskeiset ministeriöt ja tutkimuslaitokset sekä keskeiset elinkeinoelämän ja palkansaajien järjestöt. Hanke on kannustanut elinkeinoelämää kehittämään omaa rooliansa informaation tuottajana säädösvalmistelun vaikutusarvioinnin tueksi. mihin aloitteeseen elinkeinoelämän järjestöt ovatkin tarttuneet.

SÄVY-hankkeen kokemusten perusteella on ilmeistä, että säädösvalmistelun yritysvaikutuksiin on kiinnitettävä jatkuvaa huomiota. Tarve on pysyvä, eikä tämänkaltaista säädösvalmistelun tukitehtävää tule enää jatkossa hoitaa hankeluontoisesti. Tätä edellyttävät niin EU-valmistelun kuin kansallisen valmistelun kohoava vaatimustaso. On luotava tehokkaat rakenteet ja toimintatavat, joilla jo aloitetun työn jatkuminen turvataan. Mahdollisimman suunnitelmallinen säädöspolitiikka vahvistaa yritysten toimintaympäristöä ja tukee samalla sekä yritysvaikutusten arvioinnin kehittämistä että laajemminkin yleistä yrittäjäyyspolitiikkaa.

3 Katsaus yrittäjyyden kehitykseen hallituskaudella

3.1 Yrittäjyyden ja yritystoiminnan kehittyminen yleisellä tasolla

Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttaminen edellyttää yritystoiminnan ja yritysten lukumäärän kasvua. Yritysten (pois lukien alkutuotanto) lukumäärä on kasvussa ja se on tällä hetkellä Suomessa korkeampi kuin koskaan aiemmin. Yrittäjien ja yrittäjäperheenjäsenten (pois lukien alkutuotanto) määrä on kasvanut hallituskaudella jo 10 prosenttia. Talous on voimakkaassa kasvussa mm. kotitalouksien vahvana säilyneen kysynnän vuoksi. Suhdannepoliittisesti oikein ajoitetut veroalennukset ovat vahvistaneet ostovoimaa ja tämä on heijastunut erityisesti palvelualoilla toimivien yritysten toiminnan kasvuna. Myös työllisyys on nousussa.

Yrittäjyyttä edistävien toimenpiteiden vaikuttavuus yrittäjyyteen, yrityksiin ja toimintaympäristöön on sinänsä hankalasti mitattavissa, koska yrittäjyyteen vaikuttavat yrittäjyyden edistämiseksi suunniteltujen viranomaistoimenpiteiden lisäksi useat Suomen kansantalouden sisäiset asiat sekä globaalit kansantaloudelliset tekijät.

Vaikuttavuusseurannassa keskeisessä asemassa on ollut kauppa- ja teollisuusministeriön vuosittain julkaistava yrittäjyyskatsaus, jonka avulla yrittäjyyden kehitystä hallituskaudella on voitu seurata järjestelmällisesti. Yrittäjyyskatsauksen tarkoituksena on luoda yleiskuva yrittäjyyden ja yritystoiminnan toimintaedellytyksiin ja kehitystrendeihin Suomessa. Siinä tarkastellaan mm. yritysten lukumäärää, kokoa ja sijoittumista, yritystoimintaa eri sektoreilla sekä yritysten kannattavuutta ja yrittäjien tulotasoa ja ikäjakaumaa. Se on kartoittanut myös yrittäjyyden politiikkaohjelman edistymistä. Erityisen huomion kohteena ovat olleet toimintansa aloittavat yritykset, yritysten kasvu ja vaikutus työllisyyteen. Yrittäjyyskatsaus on tukenut yrittäjyyden osalta myös elinkeinopolitiikan suunnittelua ja toteutusta. Kauppa- ja teollisuusministeriön yrittäjyyskatsausta on tarkoituksenmukaista jatkaa myös tämän hallituskauden jälkeen.

3.1.1 Yritysten määrän kehitys

Suomessa on yrityksiä nyt ennätysmäärä sekä lukumääräisesti että väestöön suhteutettuna (pois lukien alkutuotanto eli lähinnä maatilat). Suomessa oli yrityksiä

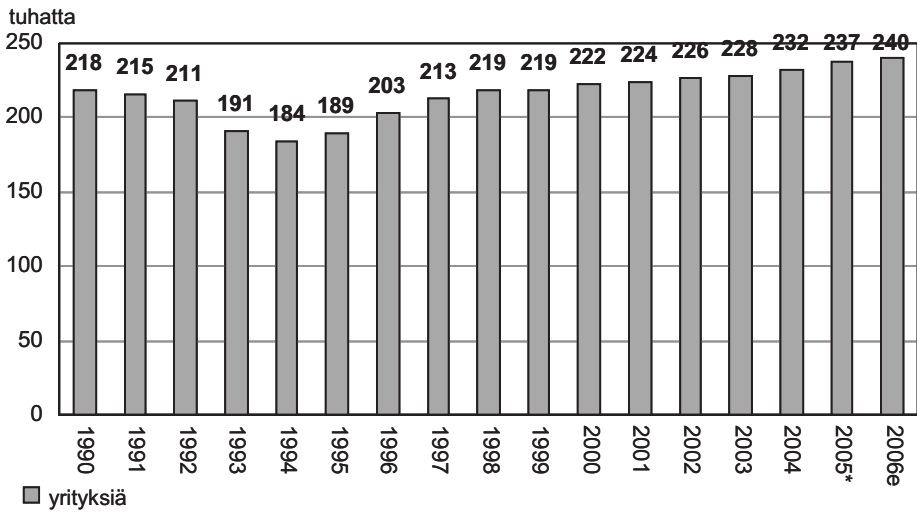
yhteensä 236 435 vuoden 2005 lopussa. Ministeriön hyvin alustavan arvion mukaan vuoden 2006 lopulla yrityksiä oli jo yli 240 000. Yrityskantaan olisi siis nykyisten tietojen valossa tullut nettomääräisesti hallituskaudella tähän mennessä yli 12 000 lisäys. Arviot perustuvat Yritys- ja toimipaikkarekisterin (YTR) ennakkotietoja hyödyntäviin kauppa- ja teollisuusministeriön omiin laskelmiin (Kuva 1). Tuhatta henkilöä kohden on jo reilut 45 yritystä, mikä on enemmän kuin edellisen korkeasuhdanteen aikana 1980-luvun lopulla.

Keskimääräinen yritys työllistää 6 henkilöä, mikä on eurooppalaista keskitasoa. Yritykset työllistävät reilut 1,3 miljoonaa henkilöä. Pk-yrityksiä oli 99,7 prosenttia yrityksistä ja ne työllistivät 61,7 prosenttia työvoimasta. Mikroyrityksiä on lähes 94 prosenttia yrityksistä. Yksinyrittäjiä on noin 40 prosenttia yrityskannasta. Suuria yrityksiä (henkilöstömäärä > 250) on reilut 0,2 prosenttia yrityksistä, mutta niissä on lähes 40 prosenttia yrityssektorin yhteenlasketusta työvoimasta. Reilut 75 prosenttia uusista työpaikoista Suomessa on syntynyt pk-yrityksiin vuoden 1995 jälkeen.

Yritysten määrä on ollut Suomessa kasvussa vuodesta 1995 lähtien. Lukumäärä lisääntyi 1990-luvun loppupuoliskolla vuosittain keskimäärin 3,5 prosenttia. 1998 yrityskanta ylitti lamaa edeltäneen tason. Kasvu on hieman hidastunut 2000-luvulla: vuosina 2000–2003 yritysten määrän kasvu alentui keskimäärin noin prosenttiin vuodessa. Vuonna 2004 yritysten määrä kasvoi noin kaksi prosenttia.

Vuosina 2005 ja 2006 yritysten määrällinen kasvu on jatkunut tasaisena pk-yrityssektorin lisääntyneen taloudellisen toimeliaisuuden ja hyvien suhdanneodotusten siivittämänä. Tilastokeskuksen Yritys- ja toimipaikkarekisterin aloittaneet ja lopettaneet yritykset-tietokannan mukaan vuonna 2005 toimintansa aloitti 26 453 yritystä. Aloittaneiden määrä kasvoi 5,3 prosenttia edellisvuodesta. Eniten yrityksiä aloitti kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa, yhteensä 6 980 uutta yritystä (26,4 prosenttia). Vuonna 2005 lopetti toimintansa 21 170 yritystä. Lopettaneiden yritysten määrä väheni 3,2 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Saman tilaston aivan viimeisimpien tietojen mukaan 6 927 yritystä aloitti toimintansa vuoden 2006 toisella neljänneksellä. Edellisvuonna samana ajanjaksona toimintansa aloitti 6 643 yritystä. Vuosina 2005 ja 2006 esimerkiksi starttirahan kysyntä ja uusyrityskeskusten asiakaskunta ovat olleet merkittävässä kasvussa.

Vuodesta 1995, Suomen EU-jäsenyyden aikana, useampi kuin joka neljäs maatala on lopettanut toimintansa. Silti maanviljelijöiden ja muiden alkutuotantoyrittäjien osuus kaikista yrittäjistä on Suomessa edelleen yksi EU-maiden suurimmista (25 prosenttia vuonna 2005). Maa- ja metsätalousministeriön mukaan Suomessa oli vuonna 2005 vajaat 70 000 maatilaa. Vuonna 2013 maassa ennustetaan olevan noin 50 000–53 000 toimivaa tilaa.

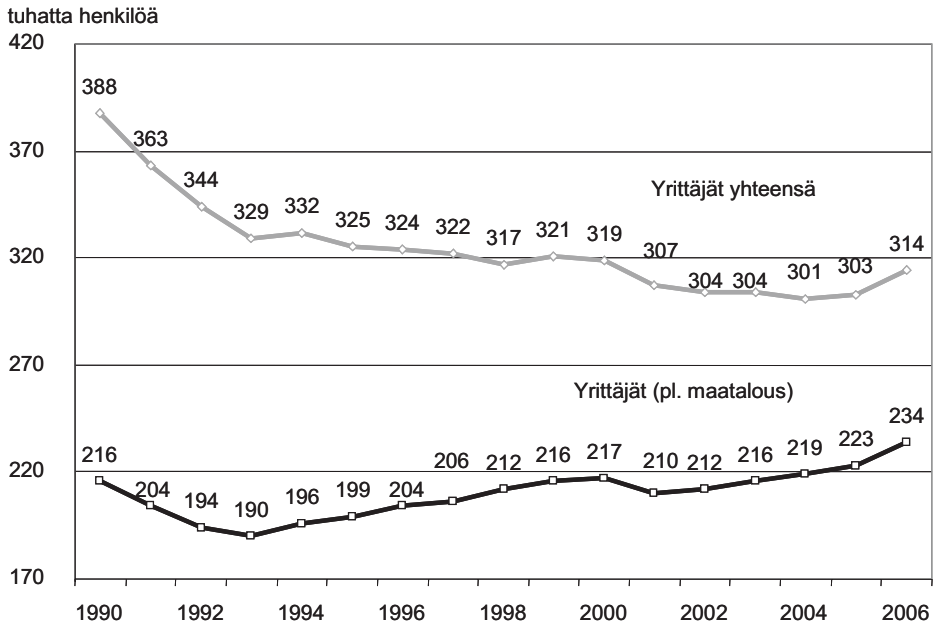
Kuva 1. Yritysten (pois lukien alkutuotanto) lukumäärä 1990–2006
(Lähteet: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus ja KTM)

Euroopan tasolla Suomen yritystiheysluvut edustavat alemmaa keskitasoa, kun yritysten määrä suhteutetaan asukaslukuun. EU:n tilastoviranomaisen Eurostatin selvityksen mukaan yritystiheys on korkein Romaniassa (89 yritystä/1 000 asukasta). Taloudellisesti hyvin menestyneissä maissa, kuten Alankomaissa (34 yritystä/1 000 asukasta) ja Britanniassa (29 yritystä/1 000 asukasta) yritystiheys on matalin. Pohjoismaista yritystiheys on korkein Ruotsissa, jonka jälkeen tulevat Norja, Suomi (45/1000) ja Tanska.

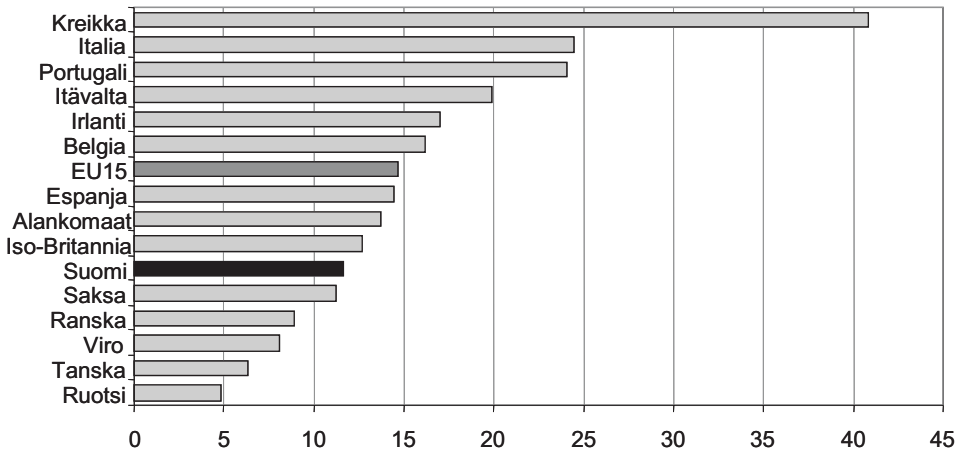
3.1.2 Yrittäjät

Yrittäjien osuus kokonaistyöllisyydestä laski 1990-luvun alkupuolelta aivan viime aikoihin asti lähinnä maatalouden rakennemuutoksen ja lamasta toipumiseen liittyneen palkansaajien määrän kasvun takia. Muiden yrittäjien määrä on Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan kasvanut tasaisesti vuodesta 1993 vuoden 2001 notkahdusta lukuun ottamatta (kuva 2). Kuluvalle hallituskaudella kasvu on nopeutunut ja osuus työllisistä on noussut lievästi. Työvoimatutkimuksen mukaan yrittäjien ja yrittäjäperheenjäsenten määrä (pois lukien alkutuotanto) on hallituskaudella lisääntynyt 10 prosenttia joulukuun 2006 mukaan lukien, kun tarkastellaan 12 kuukauden liukuvaa keskiarvoa. Yrittäjiä ja yrittäjäperheenjäseniä oli vuoden 2006 lopussa työvoimatutkimuksen mukaan 234 00 (pois lukien alkutuotanto). Kasvua oli lähes 11 000 edellisvuodesta. Yrittäjäperheenjäsen on perheenjäsenensä omistamassa yrityksessä ilman varsinaista palkkaa työskentelevä saman kotitalouden jäsen.

Yrittäjien osuus kokonaistyöllisyydestä (mukaan lukien alkutuotanto) on meillä silti edelleen pysynyt suhteellisen vaatimattomalla tasolla eri maiden työvoimatutkimuksista johdetussa EU 15 -vertailussa (kuva 3).

Kuva 2. Yrittäjien (mukaan lukien yrittäjäperheenjäsenet) lukumäärän kehitys Suomessa (Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus)

Kuva 3. Yrittäjien osuus kokonaistyöllisyydestä EU-maissa 2005, % (Lähde: Eurostat, Employment in Europe 2006)

3.1.3 Yritysten perustamisaktiiviteetti

Yritysten perustamisaktiiviteettimittauksissa Suomi on menestynyt kansainvälisissä vertailuissa viime vuosina suhteellisen vaatimattomasti. Global Entrepreneurship Monitor -tutkimuksen mukaan vuonna 2006 Suomessa työikäisen aikuisväestön aktiivisuus *yrittäjäksi ryhtymisessä* on pysynyt samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. GEM-tutkimuksen mukaan edelleen noin 5 prosenttia aikuisväestöstä on ollut aktiivisesti aloittamassa yritystoimintaa kuluneiden 12 kuukauden aikana tai toimii yrittäjänä omassa, alle 42 kuukautta toiminnassa olleessa uudessa yrityksessä.

Kansainvälisessä vertailussa aikuisväestön siirtymä yrittäjäksi on Suomessa yhä melko maltillinen. Suomi sijoittuu 32:ksi tutkittujen 42 maan joukossa. Pohjoismaisessa vertailussa aktiivisuus ryhtyä yrittäjäksi on Suomessa toiseksi alhaisin Ruotsin jälkeen. Pohjoismaista Islannissa ja Norjassa varhaisvaiheen yrittäjyysaktiivisuus on Suomeen verrattuna kaksinkertainen.

Jo pidempään, yli 42 kuukautta yrittäjänä toimineiden osuus aikuisväestöstä oli vuonna 2006 Suomessa noin 8,2 prosenttia. Tällä tavoin mitattu *vakiintunut yrittäjyys* on Suomessa viime vuoden tapaan Pohjoismaiden korkein ja myös kansainvälisesti arvioiden vertailtujen maiden kärkipäässä. Vakiintuneen yrittäjyyden osuus aikuisväestöstä on Suomessa selvästi korkeampi kuin uusien yritysten perustamisaktiivisuus. Tämän perusteella suomalaisyrittäjät näyttävät selviytyvän toiminnan ensimmäisistä vuosista useimpien muiden maiden yrityksiä paremmin tai ovat ylipäättään sitoutuneempia yrittäjyyteen uravaihtoehtona. Kääntöpuolena on, että Suomessa on tämän tulkinnan mukaan verraten vähän kokeilunhaluista yrittäjyyttä, jossa yksilöt testaavat yrittäjyyttä yhtenä mahdollisena työllistymisvaihtoehtona.

Uusien yritysten perustamisaktiivisuus ja vakiintunut yrittäjyys yhdessä mittaavat *kokonaisyrittäjyyttä*, jonka osuus Suomessa vuonna 2006 oli aikuisväestöstä noin 13,0 prosenttia, mikä on lähes samaa tasoa kuin vuotta aiemmin. Kokonaisyrittäjyyden suhteen yrittäjien osuus aikuisväestöstä on Suomessa kuudenneksi korkein Euroopan 21:stä GEM-tutkimukseen osallistuneesta maasta.

3.1.4 Väestön ikääntyminen, yrittäjyys ja sukupolvenvaihdokset

Yrittäjyyden ja kilpailukyvyn vahvistumista vaikeuttaa tulevana vuosina sama demografinen muutos, joka on menossa lähes kaikissa Euroopan maissa. Talouden kasvu uhkaa hidastua, kun väestö vanhenee ja työikäisen väestön määrä supistuu. Suomesta on tulossa tämän muutoksen "laboratorio" siksi, että väestömme ikääntyy eräinä nopeimmista. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa 16 prosentista

27 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Elinajan pidentyessä myös 80 vuotta täytäneiden lukumäärä yli kaksinkertaistuu samassa ajassa.

Uusien, potentiaalisten yrittäjien kasvava joukko uhkaa kutistua, kun työmarkkinoille ensi kertaa astuvat ikäluokat pienenevät. Myöskään jo toimivat yritykset eivät voine kasvaa vain lisäämällä työvoimaa, vaan niiden on lisättävä tehokkuuttaan muuttamalla työtapojaan, investoimalla teknologiaan ja tietotekniikkaan ja uudistamalla työntekijöidensä taitoja jatkuvalla tavalla. Paineet tuottavuuden nostamiseen kasvavat, mutta mahdollisuudet siihen saattavat osin vähentyä, sillä esimerkiksi uusien teknologioiden omaksuminen hidastuu ikääntymisen seurauksena. Väestön elinikäisen oppimisen tarve korostuu entisestään.

Yrittäjien ikääntyessä sukupolven- ja omistajanvaihdostilanteessa olevien yritysten määrä kasvaa tulevina vuosina. Arviolta 50 000–80 000 yritystä tulee siirtymävaiheeseen seuraavan 10 vuoden aikana. Yritysten siirtojen on arvioitu kumuloituvan vuosille 2008–2011. Tuotannollisilla toimialoilla ikääntyvien yrittäjien suhteellinen osuus kasvaa. Teollisuusyrittäjistä lähes kaksi kolmasosaa on yli 45-vuotiaita. Ongelmia ovat yrityksen jatkajan tai sopivan ostajan löytäminen, siirtymän oikea ajoitus sekä luopujan ja jatkajan taloudelliset seuraamukset. Yrittäjyys ei houkuttele riittävästi nuoria. Kuitenkin yrityksen ostaminen on tulevaisuudessa entistä potentiaalisempi vaihtoehto uusille yrittäjille.

3.2 Kasvuyrittäjyys

Kilpailukykyinen pk-yrityssektori muodostaa perustan taloudelliselle hyvinvoinnille ja kestäväälle kasvulle. Elinkeinorakenteen elinvoimaisuuden kannalta on välttämätöntä, että yrityskannassa tapahtuu kasvua ja uusiutumista. Taloudessa on oltava riittävä määrä innovaatioita sekä uusia ja kasvavia yrityksiä, jotka korvaavat taantuvien alojen ja yritysten aiheuttamat tuotanto- ja työpaikkamenetykset. Kansainvälisesti tarkastellen nuoret innovatiiviset yritykset sekä kasvuhakuiset keskisuuret yritykset luovat keskimääräistä nopeammin uusia työpaikkoja kuin toimintansa vakiinnuttaneet suuret yritykset.

Kansantalouden kannalta on ratkaisevaa, että maasta löytyy kehittyntä yritystoimintaa. Pienimuotoinen mikroyrittäminen ei riitä. Pieni osa yrityksistä luo valtaosan uusista työpaikoista. Eri tutkimusten mukaan kehittyneissä markkinatalouksissa pelkän yrittäjyysasteen ja talouskasvun välillä ei näytä olevan riippuvuutta. Suomessakin voi jatkossa yritysten määrä jo pelkästään ikärakenteellisista syistä välillä jopa laskea. Tärkeintä onkin se, että yritysten keskikoko kasvaa ja kasvuhakuinen yrittäjyys vahvistuu. Yhteiskunnan tulee tukea kaikin mahdollisin keinoin kasvuhakuista yrittäjyyttä.

Työllisyyden kohottamiseen ja talouskasvun edistämiseen pyrkivät toimet voisivat tuottaa paremman tuloksen, mikäli ne voitaisiin tarkemmin kohdistaa potentiaalisin kasvuyrityksiin. Ongelmana on tietysti se, miten nämä yritykset voidaan luotettavasti tunnistaa ja miten niiden toimintaan voidaan tai ylipäättänsä tulee elinkeinopolitiikan toimin vaikuttaa. Poliitiikan valmistelun tueksi tarvitaan yritystoiminnan kehittämisen edellytyksistä lähtevää monialaista kasvuyrittäjyystutkimusta. Tuottaakseen todellista lisäarvoa, tutkimustyön on oltava käytännönläheistä ja yrityspoliitiikan edellytyksiin sidottua.

Kasvuyrittäjyyttä on tutkittu Suomessa tähän mennessä varsin vähän. Kasvun haasteet on tunnistettu merkittäväksi kehittämisen kohteeksi, mutta aiheeseen liittyvä tietämys ei ole vielä kovin laajaa. Taustalla vaikuttaa muun muassa se, että yritysten kasvun tarkastelulle ei ole olemassa selkeää teoreettista viitekehystä taloustieteissä, mitä puolestaan selittää muun muassa yrityskannan heterogeisuus ja kasvuun vaikuttavien tekijöiden moninaisuus.

Kauppa- ja teollisuusministeriön kartoituksen mukaan vuosina 1999–2000 toimintansa aloittaneista 43 669:sta yrityksestä valikoitui niin sanotun nopean kasvun yrityksiksi 939 vuonna 2004. Määrä vastaa 2,15 prosenttia kaikista aloittaneista (Taulukko 1). Vuonna 2004 toiminnassa olleissa yrityksissä palkansaajien määrä lisääntyi kokonaisuudessaan 7,4 prosenttia vuosina 2001–2004. Lisäys tapahtui korostetusti nopean kasvun yrityksissä, joiden henkilöstömäärä kasvoi 106 prosenttia (lähes 22 000 henkilöä). Käytetyn määritelmän mukaan nopean kasvun yritysten palkkasummien keskimääräinen vuosittainen kasvuvauhti tuli olla vähintään 20 prosenttia ja yrityksen työllistää vähintään 10 työntekijää. 'Gasellyrityksiä', eli niitä, joiden palkkasumma kasvoi vähintään 50 prosenttia vuodessa samalla jaksolla, oli noin 400.

Taulukko 1. Nopean kasvun yritykset toimialoittain 2004 (Lähteet: Verohallinto, PRH ja KTM)

	Nopean kasvun yritykset, lkm	Kasvuyritysten palkansaajat, lkm	Osuus nopean kasvun yrityksistä, %	Osuus palkansaajista, %
Maa-, metsä- ja kalatalous	25	467	2,7	1,1
Teollisuus	105	8 011	11,2	19,1
Elintarviketeollisuus	15	1 726	1,6	4,1
Metsäteollisuus	21	766	2,2	1,8
Metallis- ja elektroniikkateollisuus	42	3 536	4,5	8,5
Muu teollisuus	27	1 983	2,9	4,7
Rakentaminen	149	3 105	15,9	7,4
Kauppa	145	7 515	15,4	17,9
Palvelualat	515	22 861	54,8	54,5
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	79	2 044	8,4	4,8
Kuljetus- ja tietoliikenne	82	2 501	8,7	6,0
Kiinteistöpalvelut	28	1 144	3,0	2,8
Liike-elämän palvelut	200	13 878	21,3	33,0
Sosiaali- ja terveyspalvelut	56	1 551	6,0	3,7
Virkistys- ja liikuntapalvelut	35	957	3,7	2,3
Muut palvelut	35	786	3,7	1,9
Yhteensä	939	41 959	100,0	100,0

Nopean kasvun yritysten suhteellinen osuus uusista yrityksistä on ollut hallituskauden aikana ainakin suhdannekehityksen mukaisessa kasvussa. Kauppa- ja teollisuusministeriön edellisessä vuoden 2004 kartoituksessa, Kasvuyrittäjyyden neuvonantotyöryhmän raportissa (KTM 2004), nopean kasvun yrityksiä havaittiin 1,8 prosenttia (reilut 1 700) vuonna 2003. Työllisyyden kasvu keskittyi nopean kasvun yrityksiin, joissa työntekijöiden määrä lisääntyi 72,4 prosenttia (34 000 työntekijää, vuosina 2001–2003). Koko otoksessa työllisyys väheni 3,6 prosenttia. Tarkastelu kattoi kaikki vuosina 1996–1999 aloittaneet 96 000 yritystä. Selvitysten tulokset eivät ole täysin yleistettävissä, sillä esimerkiksi aloittaneista yrityksistä ei käytetyistä lähteistä saada täysin luotettavasti erotettua niin sanottuja aitoja ja epäaitoja aloittamisia. Suurten kasvulukujen takana ovat usein pienet absoluuttiset lähtö- ja kasvuluvut, joten kasvun heijastuminen kokonaistyöllisyyteen voi olla lopulta varsin rajallista.

Tyypillisesti nopean kasvun yrityksiä on angloamerikkalaisissa maissa löydetty 3–5 prosenttia yrityskannasta, ja ne ovat synnyttäneet jopa 60–80 prosenttia kaikkien uusien yritysten synnyttämistä työpaikoista reilun viiden vuoden kuluessa perustamisesta. Tosin kasvuyrityksen määritelmiä on käytössä lukuisia ja tutkimusasetelmat eri maissa ovat vaihtelevia, joten tulokset ovat vasta viitteellisiä.

Barometrikyselyjen mukaan yleisimpänä tekijänä, joka vaikuttaa kielteisesti pk-yrityksen kasvuhaluun tai toiminnan laajentamiseen, on tyytyväisyys jo olemassa

olevaan yrityskokoon. Kysyntä- ja kilpailutekijöillä on seuraavaksi suurin merkitys, ja pian tämän jälkeen tulee taloudellisten riskien kaihtaminen. Kasvuun vaadittavan osaamisen puutteellisuuden osuus on yllättävän vähäinen edellä mainittujen kokonaistekijöiden vertailussa. Kasvuyritysten niukkuus heijastuu myös siinä, että Suomen yrityskannasta on vain yksi prosentti keskisuuria yrityksiä, joiden työllistämispotentiaali on merkittävä.

3.2.1 Kasvuyrittäjyystutkimukset

Tarkistaessaan strategiaansa maaliskuussa 2004 pääministeri Matti Vanhasen hallitus päätti, että kasvuyritysten toimintaympäristöön vaikuttavaa elinkeinopoliittikkaa on tehostettava. Strategia-asiakirjan mukaan oli tarkoitus laatia suositukset elinkeinopoliittikan mahdollisista uudelleensuuntaamisen tarpeista, lisätä kasvuyrittäjyyteen liittyvää tutkimusta ja valmistella kasvuyrittäjyyden edistämistoimia tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa.

Kauppa- ja teollisuusministeri asetti ulkopuolisista asiantuntijoista koostuvan kasvuyrittäjyyden neuvonantoryhmän, joka luovutti muistionsa ministerille lokakuussa 2004. Neuvonantoryhmä suositti muun muassa kasvuyrittäjyyteen liittyvän elinkeinopoliittisen tutkimustyön tehostamista Suomessa.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman ja KTM:n elinkeino-osaston rahoittamana ja ohjaamana on laadittu neljä kasvuyrittäjyystutkimusta, joiden kohteina olivat potentiaaliset kasvuyrittäjät ja -yritykset, uudet ja nuoret kasvuhakuiset yritykset, etabloituneet pk-yritykset (mukaan lukien tuotannolliset yritykset ja tietointensiiviset palveluyritykset) sekä kasvuyritysten liiketoimintaympäristön puitetekijät (entrepreneurial framework conditions) ja politiikkatoimenpiteiden niin sanotut hyvät käytänteet eri maissa. Lisäksi on osallistuttu kansainväliseen tutkimuskonsortioon (ICE, International Consortium for Dynamic Benchmarking of Entrepreneurship) toimintaan, joka kehittää yrittäjyysindikaattoreita ja benchmarking-vertailumetodeja muun muassa OECD:n ja Eurostatin käyttöön.

Seuraavassa on lyhyet kuvaukset kyseisistä tutkimuksista. Tutkimukset julkaitaan KTM:n sarjassa ja niitä on esitelty eri foorumeilla (mukaan lukien Tekesin kasvuyrittäjyysseminaari "Mistä yrittäjät tulevat" ja Kansantaloudellisen yhdistyksen ja yrittäjyyden politiikkaohjelman yhteinen tutkimusseminaari).

Nopean kasvun pk-yrityksiä tukevat toimenpiteet yhdeksässä maassa: analyysi, luokittelu ja suositukset (Turun kaupakorkeakoulu ja GEM-konsortio)

Tutkimuksessa on pyritty identifioimaan ja kuvaamaan yritysten nopean kasvun syyt ja mekanismeja sekä kasvua tukevia politiikkatoimenpiteitä. Lisäksi vertail-

laan toimenpiteiden erityispiirteitä eri maissa. Fokus on kasvupolitiikoissa ja kasvua tukevissa konkreettisissa toimenpiteissä. Selvitys on toteutettu yhdeksässä maassa, jotka osallistuvat GEM -tutkimukseen: Alankomaat, Australia, Brasilia, Hong Kong, Espanja, Italia, Iso-Britannia, Unkari ja Suomi.

Uusyrittäjien kasvuhakuisuus (ETLA)

Raportti luotaa kasvuyrittäjyyden edellytyksiä ja edistämistä. Laajaa kyselytutkimusta hyödyntäen tarkastellaan uusyrittäjyyden määrää ja kasvuhakuisuutta, kasvuyrittäjien ja -yritysten ominaispiirteitä, liiketoimintaympäristön kasvutekijöitä sekä yrityspolitiikan kehittämisehdotuksia. Suomessa kasvuyrittäjät ovat todennäköisemmin miehiä, hyvin koulutettuja, teknillisen alan tutkinnon suorittaneita ja ansiotyössä ennen yrittäjyyttä olleita. Aiempi työ-, johtamis- ja yrittäjyyskokemus on yhteydessä kasvuyrittäjyyden kanssa. Kasvuyrittäjät ovat muita riskihakuisempia, mahdollisuus vaurastuminen on tärkeä motiivi ja usein hyödynnetään uutta liiketoimintamahdollisuutta. Kasvuyrittäjillä on keskimäärin korkeampi aiempi tulotaso ja enemmän nettovarallisuutta.

Pk-yritysten kasvu ja kasvuhakuisuus (PTT)

Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten pk-yritysten liikevaihdon ja henkilöstön kasvua tiedustelemalla kasvun edellytyksiä ja sen esteitä yrittäjiltä. Tutkimuksessa etsitään yhdistäviä tekijöitä sekä nopeammin kasvaneiden yritysten väliltä että niiden yritysten väliltä, joiden kasvu on ollut hidasta tai joiden toiminta on jopa supistunut. Tutkimus perustuu yrityskyselyyn, jossa yrittäjät saivat arvioida omaa kasvuhakuisuuttaan, kasvustrategioitaan sekä viimeaikaisen toteutuneen kasvuvauhtinsa syitä. Yrityskyselyn tiedot on edelleen yhdistetty vuosien 2001–2003 pk-barometrien tietoihin, jotta on voitu seurata yritysten menestymistä yli ajan.

Keskisuurten kasvuyritysten mahdollisuudet ja haasteet (VTT ja LTT)

Tutkimus tarkastelee 50–500 henkilöä työllistäviä, markkinoille etabloituneita yrityksiä. Tämän yritysryhmän kasvupotentiaali ei ole saanut aiemmin riittävästi tutkimuksellista huomiota. Yritykset ovat kasvun kannalta tärkeässä murroskohdassa. Moni yritys tyytyy liiketoimintaansa nykyiseen laajuuteen ja kasvuyritykset muodostavat vain pienen osan näistä yrityksistä. Kasvun vaikutus muun muassa työpaikkojen määrään on kuitenkin merkittävä. Tämän yritysryhmän kasvuyritysten tunnistamiseksi ja resurssien kehittämiseksi on tulosten mukaan paljon tehtävää.

Kasvun, kilpailukyvyn ja innovatiivisuuden edistämisessä on ideaalitalanteessa huomioitava muun muassa yritystoiminnan elinkaari, yrittäjyyden erilaiset il-

menemismuodot, teknologiaintensiivisyys, markkinasuuntautuneisuus sekä toimintaympäristön luomat rajoitteet ja mahdollistavat ominaisuudet. Yritykset toimivat eri toimialoilla ja markkinoilla hyödyntäen erilaisia kilpailuetuja riippuen muun muassa yrityksen ja yrittäjän usein ainutlaatuisista piirteistä.

Yritysten kasvuhakuisuutta on totuttu pitämään luonnollisena osana yrityksen strategiaa. Yritysten kasvun esteet ja ajurit voivat liittyä sekä yritysten sisäisiin tekijöihin (muun muassa yrittäjän ja organisaation ominaisuudet) että ulkoisiin eli liiketoimintaympäristöstä johtuviin sekä niiden välimaastoon sijoittuviin tekijöihin (esimerkiksi valittu kasvustrategia). Sisäiset ja ulkoiset kasvutekijät ovat lisäksi usein toisiinsa kietoutuneita.

Yrityksen kasvuhalu ja -kyky riippuvat ennen kaikkea yrityksen sisäisistä tekijöistä; muun muassa omistajien tahtotilasta ja yrityksen johdon ja henkilöstön osaamisesta. Yritystä ei voi määrätä kasvamaan. Julkisen sektorin tehtävänä on taata kasvukykyisille yrityksille mahdollisimman suotuisat olosuhteet ja motivoiva ilmapiiri harjoittaa liiketoimintaa Suomessa. Yrityksen tulos tehdään lopulta aina sen omien strategioiden ja liiketoimintaprosessien toteuttamisen kautta.

3.2.2 Tutkimustarve: Tiedon syventäminen yrittäjyyden edistämisen käytännöistä ja toimien vaikuttavuudesta

Yrittäjyyttä on Suomessa tutkittu eri näkökulmista varsin paljon. Uutta kasvututkimusta tarvitaan jatkossa entistä enemmän nimenomaan politiikkatoimenpiteiden valmistelun pohjaksi. Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa tehtyjen tutkimusten tulokset luovat pohjan, jota voidaan jatkossa syventää ja konkretisoida. Tavoitteena tulee olla, että tutkimus palvelisi paremmin markkinapuutteiden kartoittamista ja politiikan eri osa-alueiden "tarveanalyysien" tekemistä.

Uusien ja pk-yritysten kasvun haasteisiin ja kannusteisiin liittyvää tietämystä tulee syventää ja lisätä, jotta sitä voitaisiin paremmin hyödyntää elinkeino- ja yrityspolitiikan valmistelun tukena. Suomalaisissa ja kansainvälisissäkin tutkimuksissa yritysten kasvua on usein tutkittu varsin yleisellä tasolla ja huomioimatta erilaisten yritysten (ja yrittäjien) ja toimialojen ominaispiirteitä sekä toimintaympäristön vaihtelevia elementtejä. Pienten yritysten näkökulmasta kasvun tavoitteet ovat periaatteessa samat kuin yritysmaailmassa yleensäkin, mutta käytännön ongelmat ovat aivan eri suuruusluokkaa. Alkavien yritysten tyypillisimmät haasteet liittyvät ammattitaitoisen liikkeenjohdon ja niin sanotun ensimmäisen tason organisaation muodostamiseen sekä liiketoimintamallin omaksumiseen.

Suomalaisissa ja kansainvälisissäkin tutkimuksissa ongelmana on usein ollut kasvun varsin yksipuolinen tulkinta sekä painottuminen yksipuolisesti liikevaihdon, kannattavuuden tai yrityksen henkilöstön kasvuun ja siten yrityksen kasvun kokonaisvaltaisuuden luonteen hämärtyminen. Yrityksen kasvu tulisi nähdä holistisena ja dynaamisena ilmiönä ja kasvua tulisi siksi tarkastella eri ulottuvuuksista ja näkökulmista, joita ovat strateginen, taloudellinen, rakenteellinen sekä organisaationaalinen kasvu. Ilmiön moniulotteisuudesta johtuen pelkästään tilastollisten analyysien avulla ei liene juurikaan mahdollista päästä kiinni siihen keskeiseen kysymykseen, miten yritys kasvaessaan muuttuu ja minkälaisesta prosessista kasvamisesta on oikeastaan kysymys.

Kuluvan hallituskauden tavoitteena oli parantaa kasvuyrittäjyyden edellytyksiä Suomessa sekä nostaa Suomi yrittäjyyden toimintaedellytysten suhteen Euroopan kärkimaiden joukkoon. Tavoitteet oli asetettu aivan oikeutetusti korkealle tasolle. Tavoitteiden asetelut voisivat jatkossa olla konkreettisemmin muotoiltuja ja sisältää tarkempia alatavoitteita. Tavoitteet tulevat jatkossa olemaan sellaisia, että niiden toteutumisen seuraamiseksi suomalaista yrittäjyyden toimintaympäristöä tulisi voida mitata objektiivisella tavalla suhteessa muihin relevantteihin vertailumaihin. Tällaista luotettavaa benchmarking-vertailutyötä, joka sisältää edustavaa indikaattoriaineistoa sekä kasvuyrittäjyyden suorituskyvystä että toimintaympäristön edistyskellisuudesta (ja varsinkin niiden riippuvuudesta) ollaan parhaillaan laatimassa OECD:n ja EU:n komission sekä kansainvälisten tutkimusyhteisöjen ja tilastoviranomaisten toimesta. Suomi osallistuu luonnollisesti tähän kehitystyöhön aktiivisesti.

Kasvuyrittäjyyden esteitä ja ajureita koskevan tutkimuksen tulisi huolellisesti tunnistaa, millaisia markkinapuutteita politiikalla voidaan ja pitäisi korjata. Tämä on välttämätöntä, jotta yrittäjyyttä edistettäisiin mahdollisimman tehokkaasti ja siten, ettei vääristettäisi yrittäjiksi aikovien ja jo toimivien yrityksen kannustimia tai häirittäisi markkinoiden normaalia toimintaa. Markkinapuutteiden korjaaminen on keskeinen perustelu yritys- ja yrittäjyyspolitiikalle.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman rahoittamissa "ensivaiheen" tutkimuksissa huomio suunnattiin potentiaalisten kasvuyritysten ja -yrittäjien tunnistamiseen, niiden toiminnalle ja käyttäytymiselle tyypillisiin piirteihin sekä niiden taustojen selvittämiseen. Tämän peruskartoituksen jälkeen jatkossa olisi tarkoituksenmukaista kehittää tutkimuksen keinoin kattavampaa kuvaa aloittavien pienyritysten kasvuun valituilla toimialoilla vaikuttavista osatekijöistä ja kasvun saavuttamiseen liittyvistä ongelmista. Onnistuakseen nämä selvitykset edellyttänevät pitkäaikaistutkimusten tekemistä sekä laadullisten ja määrällisten tutkimusaineistojen yhteiskäyttöä.

Liite 1

Yrittäjyysasiat yrittäjyyden politiikkaohjelman päättymisen jälkeen

Osa-alue	Vastuu- ministeriö	Yrittäjyysohjelman päättymisen jälkeen
YRITYSTOIMINNAN ALOITTAMISEN EDISTÄMINEN		
1. Yrittäjyyskasvatus		
OPM:n yrittäjyyskasvatuksen lin- jausten täytäntöönpano. Yrittä- jyyden ohjausryhmä jatkaa 31.3.2007 saakka. Ohjausryhmä on tarkoitus asettaa sen jälkeen uudestaan.	OPM/KTM	OPM jatkaa linjausten täytäntöön- panoa.
Nuorten yrittäjyysportaalin perus- taminen Yritys-Suomen Inter- net-sivuille.	KTM/OPM/ OPH	Toteutus avoinna.
2. Korkeakoulupohjaisen yrittä- jyyden edistämisen työryhmä		
OPM:n ja KTM:n yhteistyöryh- mä	OPM/KTM	Yhteistyöryhmän määräaika 12/2008
3. Yrittäjien oppisopimuskoulutus- mahdollisuuksien parantaminen		
	OPM	Jatko avoinna
4. Maahanmuuttajayrittäjyys		
Maahanmuuttajayrittäjyyden edis- tämistyöryhmä	KTM	Toimenpiteiden toteutusta koor- dinoidaan jatkossa osana halli- tuksen maahanmuuttopoliittista ohjelmaa. Neuvontapalveluja pyri- tään vahvistamaan Yritys Suomi -palvelu-uudistuksen yhteydessä (seudulliset yrityspalvelut).
5. Maaseudun yrittäjyys		
5.1 Maaseudun muutoshallinnan pi- lottihankkeen jatkotoimenpiteet (Pilotti MTK/1.3.2005 – 28.2.2006)	KTM/TM/ MMM	Hankkeen valtakunnallistaminen vuonna 2007 (AVOIN NA).
5.2 Maaseudun mikroyritysten yritys- palveluiden seurantar ryhmä	MMM/ KTM	Työryhmän määräaika: 25.8.2005–31.12.2006. Työryhmälle myönnetty jatkoaikaa 31.12.2007 asti.
6. Naisyrittäjyys		
6.1 Naisyrittäjien neuvontapalvelut osana yrityspalvelu-uudistusta	KTM	Toimenpidevalmistelu 2006–2008.

KASVUYRITTÄJYYDEN EDELLYTYSTEN
PARANTAMINEN

- 7. Palvelualojen kehittäminen** KTM Tekesin SERVE-ohjelma (100 miljoonaa euroa) jatkuu vuoden 2010 loppuun.

YRITYSTEN SUKUPOLVEN- JA OMIS-
TAJAVAIHDOSTEN EDISTÄMINEN

- 8. Perheyrittäjyys**
Perheyrittäjäkeskuksen perustaminen KTM Toteutus vuonna 2007.
- 9. Ammattikorkeakoulujen rooli yrittäjäpolvenvaihdosten edistämisessä** KTM/OPM **Jatko avoinna**
Ammattikorkeakouluympäristöön soveltuvan yrittäjäpolven vaihdoksia tukevan valmennusohjelman kehittäminen amk-opiskelijoille. Lahden amk:n pilottihanke.
→ Seurantatutkimus Seurantatutkimuksen loppuraportti valmistuu 30.3.2007.
- 10. Maatilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen** MMM **Jatko avoinna**
Osakeyhtiömuotoisten ja monialaisten maatilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen (MMM 3/2005).

YRITYSPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN
OSAAMISTA JA INNOVATIIVISUUTTA
VAHVISTAEN

- 11. Yrityspalvelujärjestelmän kehittäminen** KTM Toteutus vuosina 2006– 2008.
Suomalaiset yrityspalvelut -työryhmän toimenpide-ehdotusten toteuttaminen Määräaika: 31.12.2008.
- 11.1. → Yrityspalvelu-uudistuksen johtoryhmä
- 11.2 Seudullista yrityspalvelua valmisteleva työryhmä
- 11.3 Yritys-Suomi -verkko- ja puhelinpalvelua valmisteleva työryhmä
- 11.4 Innovaatiopalvelua valmisteleva työryhmä
- 11.5 Kasvuyrityspalvelua valmisteleva työryhmä
- 11.6 Alueelliset ohjausryhmät (TE-keskukset) – toimeksianto hyväksytty yrityspalvelu-uudistuksen johtoryhmässä.

SÄÄDÖSYMPÄRISTÖN ENNUSTETTAVUUS,
MARKKINOIDEN TOIMIVUUS JA JULKISEN
SEKTORIN PALVELUTUOTANNON
UUDISTAMINEN

SÄÄDÖSYMPÄRISTÖN ENNUSTETTAVUUS

12.	Uuden lainsäädännön valmistelun seuraaminen yrittäjyyden näkökulmasta	KTM	Jatko avoinna
	Lainsäädännön yritysvaikutusten arviointihanke (SÄVY-hanke)		Kolmivuotinen SÄVY-hanke jatkaa vuoden 2007 loppuun. Parempaan sääntelyyn ja säädöspolitiikkaan liittyvien tehtävien organisointi valtion hallinnossa avoinna.
	Elintarvikelainsäädännön sekä sen toimeenpanon ja soveltamisen vaikutukset pienten ja keskusurten elintarvikeyritysten toimintaan -tutkimushanke.	MMM	Hankkeen loppuraportti valmistuu maaliskuussa 2007.
13.	Maksukyvttömyys- ja yritys-saneerauslainsäädäntö	OM	Jatko avoinna
			Eduskunta hyväksynyt yritys-saneerailain muutoksen 23.1.2007. Yksityishenkilön velkajärjestelylain muutos astunut voimaan 1.1.2007. OM:n selvitykset nykyvelkaantumisesta valmistuneet 12/2006. Yhteenveto selvityksistä vuoden 2007 alussa.
14.	Yrittäjien sosiaaliturvaan liittyvät kehittämistarpeet	STM	Jatko avoinna
	Yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvan parantaminen.		Tarkoitus toteuttaa 1.10.2007 luki-
15.	Ympäristölupajärjestelmän uudistaminen	YM	Jatko avoinna
	Selvitetään mm. mahdollisuutta lupapalvelullisuuden supistamiseen ja lupien osittaiseen korvaamiseen keveämmillä menettelyillä sekä keinoja lupien käsittelyn tehostamiseen.		Hanke käynnistynyt 1.12.2005, määräaika 31.12.2007.
MARKKINOIDEN TOIMIVUUS			
16.	Yrityksien sähköisen asioinnin edistäminen		Jatko avoinna
16.1	Verotilijärjestelmä – käyttöönoton toteuttaminen	VM/KTM/ Vero- hallitus	Pyritään ottamaan käyttöön v. 2009.
16.2	Yritysten tilinpäätöstietojen toimitaminen yhdelle viranomaiselle	VM/KTM/ Vero- hallitus	Tarkoitus toteuttaa v. 2008 tilinpäätöstietojen osalta.
17.	Julkisten hankintojen neuvontayksikkö	KTM	Jatko avoinna

MUUT

18. Yrittäjyyskatsaus	KTM	Jatketaan julkaisemista vuosittain. Seuraava katsaus ilmestyy kesällä 2007. Se antaa uutta hallituskautta varten yrittäjyyden tilannekatsauksen ja peilaa politiikkaohjelman loppukautta (uutena aiheena maaseudun yrittäjyys).
19. Yrittävä Eurooppa -kilpailu Kansallinen koordinointi	KTM	Kilpailu järjestetään myös v. 2007. Kansallisen yhdyshenkilön valinta avoimna (alustavasti KTM/ELO toimii jatkossa kansallisena koordinaattorina).
20. Yrittäjyysviestintäfoorumi (YVF)	KTM	Toimikausi 15.10.2005–31.12.2007.

Liite 2

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaan liittyvät tutkimukset, selvitykset, pilottihankkeet ja työryhmät

Projekti	Vastuutaho	Ajankohta	Muut huomiot
1. Tutkimukset			
Fora/Consortium for Dynamic Benchmarking of Entrepreneurship	Centre for Economic and Business Research (Tanskan kauppaja- ja teollisuusministeriö)	2005–2006 2007	Kyseessä on uniikki innovatiivisen kasvuyrittäjyyden edellytyksiä, toimintaympäristöä ja kehittämiskeinoja eri maissa vertaileva tutkimus- ja kehittämishanke. Tuloksia on hyödynnetty mm. yrittäjyyskatsausten laatimisessa ja politiikkaohjelman eri tietotarpeiden täyttämässä.
Perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus 2004–2006 ja yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen	Opetusministeriö	3/2007	Selvitys uuden perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnissa laadittavista opetussuunnitelmista yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta.
GEM/Global Entrepreneurship Monitor	TuKKK, PK-instituutti	2005	Vuosittainen kansainvälinen yrittäjyysaktiivisuuden arviointitutkimus, joka aloitettiin 1999. Tutkimus kattaa 42 maata vuonna 2006. GEM:n tavoitteena on kuvailla ja analysoida yrittäjyyden prosesseja eri maissa.
PK-yritysten kasvu ja kasvuhakuisuus	PTT	1/2007	Pitkittäistutkimus selvitti pk-yritysten kasvustrategioiden ja yrittäjien kasvuhaluuden taustoja ja toteutumista. Yritysten hyödyntämien rahoitus- ja neuvontapalvelujen osuus huomioitiin tutkimuksessa, joka antaa myös toimenpide-ehdotuksia jatkoa varten.
Nopean kasvun pk-yrityksiä tukevat toimenpiteet yhdeksässä maassa: analyysi, luokittelu ja suositukset	TuKKK ja GEM-konsortio	2/2007	Tutkimuksessa on identifioitu ja kuvattu uusien yritysten nopean kasvun syitä ja mekanismeja sekä kasvua tukevia politiikkatoimenpiteitä. Lisäksi vertaillaan toimenpiteiden erityispiirteitä eri maissa. Tutkimus antaa suosituksia liiketoimintaympäristön ja yrittäjyyden insentiivien kehittämiseksi.

Uusyrityksien kasvu- hakuisuus	ETLA	9/2006	Raportti luotaa kasvuyrittäjyyden edellytyksiä ja edistämistä. Laajaa kyselytutkimusta hyödyntäen tarkastellaan uusyrityksien määrää ja kasvuhakuisuutta, kasvuyrittäjien ja -yritysten ominaispiirteitä, liiketoimintaympäristön kasvutekijöitä sekä yrityspolitiikan kehittämisehdotuksia.
Keskisuurten kasvu- yritysten mahdollisuudet ja haasteet	LTT/VTT	2–3/2007	Tutkimus tarkastelee 50–500 henkilöä työllistävien tuotannollisten ja tietointensiivisten yritysten verkostoitumista ja innovatiivisia liiketoimintamalleja. Tutkimus sisälsi sekä tapauskohtaisia analyysejä että kasvuyrittäjyyden laajuuden kartoittamista tilastollisesti. Fokuksessa ovat markkinoille jo etabloituneiden yritysten kannustaminen liiketoiminnan uudistamiseen ja siten uuteen kasvuun.
Pk-yritysten suhdanteet ja toimintaympäristö v. 2006	KTM	6/2006	Tutkimushaastattelu painottuu pk-yritysten tilaan ja kehitysnäkymiin, rakenteellisiin toimintaympäristöä ja kasvumahdollisuuksia koskevaan osioon sekä TE-keskusten tunnettuutta kartoittavaan osaan.
Perheyrietykset Suomen kansantaloudessa	Jyväskylän yliopisto	6/2007	Tuotetaan ja analysoidaan alustavia tilastoja viiden toimialan keskisuurten perhe- ja ei-perheyrietysten tulos- ja tasetiedoista.
Pienyrittäjien kokeemat byrokraattiset ongelmat elintarvike- sektorilla	Helsingin yliopisto	4/2007	Tavoitteena on selvittää miten elintarvike-, eläintauti- sekä eläinsuojelulainsäädäntö vaikuttavat pienten ja keskisuurten yritysten toimintaan.
Ammattikorkeakoulun rooli yrittäjäpolvenvaihdosten edistämässä -tutkimuksen seurantatutkimus	Lahden ammattikorkeakoulu	Ammattikorkeakoulun rooli yrittäjäpolvenvaihdosten edistämässä -tutkimuksen seurantatutkimus	Tutkimus selvittää miten yrittäjäpolvenvaihdoksia koskevassa forumtyöskentelyssä käynnistetty strategiatyö on jatkunut ja onko eri alueille saatu luotua toimivat ja toteuttamiskelpoiset YPV-strategiat. Lisäksi kartoitetaan eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön liittyviä mahdollisia ongelmia ja haetaan keinoja mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi.
2. Selvitykset			
Kasvuyrittäjyyden menestykselliset tukipolitiikat -selvitys	TuKKK	6/2006	Selvityksessä analysoidaan menestyksellisiä kasvuyrittäjyyden tukipolitiikkoja eri maissa ja rakennetaan kokonaisviitekehys kasvuyrittäjyyden tukitoimien soveltamisesta eri tilanteissa.

Palkkatyöstä yrittäjäksi -hanke	Turun pk-instituutti Työministeriö	2/2007	Tutkimus sosiaali- ja terveystalouden sekä kaupallisen ja teknisen alan yrittäjyydestä 2000-luvulla. Tarkoituksena kuvailla ja luokitella siirtymisreittejä yhtäältä julkisen sektorin palkkatyöstä ja toisaalta akateemisesti koulutetun asiantuntijan tai johtajan työstä yrittäjäksi.
Tuottavuus, innovaatiokyky ja innovatiiviset hankinnat -hanke	Jukka Yliherva	4/2006	Tutkimuksen tarkoituksena edistää julkisten hankintojen innovatiivisuutta.
Selvitys yrittäjyyshankinnasta	Helsingin yliopisto	Kevät 2004	Kartoituksen tarkoituksena selvittää, millaista, miten paljon ja kenen toimesta yrittäjyyttä edistävää viestintää harjoitettiin Suomessa vuonna 2003.
Selvitys kuntien harjoittamasta liiketoiminnasta	Yritystaito Oy	Kevät 2005	Selvitys siitä, missä laajuudessa ja millä toimialoilla kunnat harjoittavat liiketoimintaa muussa kuin yhtiömuodossa.
Yrittäjyyskatsaus	KTM / Elinkeino-osasto		Vuosittain julkaistava tilastaselvitys yrittäjyydestä.
Yksityisten palveluyritysten rooli julkisten palvelujen tuottamisessa	Valtiovaraministeriö	5/2005	Selvitys sisältää toimenpide-ehdotuksia siitä, miten yksityisen palvelutuotannon osuutta julkisessa palvelutuotannossa voitaisiin lisätä. Tavoitteena on tehostaa julkista hallintoa hallitulla yksityisten palvelujen käytön lisäämisellä.
3. Pilottihankkeet			
Maaseudun muutoshallinta	MTK	5/2006	Pilottihanke, jonka tuloksena laadittiin maaseudun muutosvalmennusmalli viljelijöiden auttamiseksi maaseudun rakennemuutoksesta selviämiseksi.
Savon malli -pilottihanke	Savonlinnan aikuisopisto	2/2007	Aikuiskoulutuksen malli yritystä perustaville. Tarkoituksena tuottaa mallista selkeä aineisto, jonka turvin muut ammatilliset oppilaitokset voivat ryhtyä soveltamaan mallia käytäntöön.
Jämsä/Jämsänkoski -pilottihanke	Jämsänkosken kaupunki yhdessä Jämsän ja Kuhmoisten kanssa		Hanke, jossa hyödynnetään oppisopimuskoulutusta opetushenkilöstön yrittäjyysopintojen toteutuksessa.
4H-pilottihanke	4H-liitto	12/2007	Nuorten yritysneuvontaa ja yrittäjyystoimintaa koskeva hanke.

Yrkeskraft – vetovoimaa koulutukseen	Svenska yrkesinstitut	11/2005– 2/2007	Ruotsinkielinen yrittäjyyskasvatushanke, jonkaavoitteena on kehittää mm. elinkeinoelämän elämys- ja tiedotusmalleja oppilaiden vanhemmille Pohjanmaan maakunnan alueella.
Aivomyrsky- ja Valkomyrsky -tapahtumat	Tiimiakatemia	12/2006	Yrittäjyyskasvatushanke joka on yrittäjille ja yrittäjyydestä kiinnostuneille tahoille tarkoitettu foorumi.
Parhaat käytännöt ja toimivat työvälineet – kunnalliset kehittämis- yhtiöt ja kuntien hankinta paikallisilta yrityksiltä	Esa Salokorpi Kehittämiskeskus Oy Häme, JY- KES Oy, Saarijärven Seudun Yrityspalvelu Oy, VASEK Oy		Projektin tavoitteena on löytää ja jaloistaa toimivat käytännöt sekä käytökelpoiset työvälineet kunnallisten hankintojen tekemiseksi niin, että paikallisten/seudullisten yritysten olemassa olevat ja potentiaaliset palvelujen tuottamismahdollisuudet hyödynnetään.
Liiketoimintasuunnitelman laatiminen Kynnys ry:lle perustettavalle konsulttiyritykselle.	Kynnys ry	12/2006	Tavoitteena luoda yritysrengas vammaisten liiketoiminnan edistämiseksi.
Perheyrittäjyyden edistämiskeskuksen käynnistyshanke	Valkeakosken Seudun Kehitys Oy Vaske	12/2006– 2/2007	Tavoitteena kartoittaa perheyrittäjyyden edistämiskeskuksen tarpeet, alustava palvelutarjonta sekä asiantuntijaverkostot ja luoda yhteydet alueen perheyritysten ja eri tutkimusyksiköiden välille.
Yrittäjyyteen siirtymisen Kuusankoskella Voikkaan- tehtaan lopettamisen jälkeen	Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Hämeenlinnan yksikkö	4/2007	Selvitetään työttömäksi jääneiden henkilöiden työllistymistä ja ennen kaikkea polkua yrittäjyyteen.
4. Työryhmät			
Yrittäjyyden politiikkaohjelman säädöstyöryhmä	YPO	2/2004	Työryhmä kartoitti, mihin lainsäädännöllisiin muutoksiin yrittäjyyden toimintaympäristön edistämiseksi ja mahdollisten lainsäädännöllisten puutteiden korjaamiseksi tulisi ryhtyä.
Naisyrittäjyystyöryhmä	KTM	5/2005	Työryhmä laatinut toimenpide-ehdotukset naisyrittäjyyden edellytysten vahvistamiseksi sekä resurssien käytön tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi sekä mahdolliseksi uudelleen suuntaamiseksi.
Kasvuyrittäjyyden neuvonantoryhmä	KTM	10/2004	Työryhmä laatinut suositukset kauppa- ja teollisuusministeriölle toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä kasvuyritysten toimintaympäristön parantamiseksi ja kasvuyritysten lukumäärän lisäämiseksi.

Suomalaiset yrityspalvelujärjestelmät	KTM	4/2006	Työryhmä selvittänyt yrityspalvelujärjestelmän, erityisesti yritysneuvonnan rakennetta ja luonnetta, ja arvioinut järjestelmän toimivuutta suhteessa asiakkaiden tarpeisiin sekä esittänyt ehdotuksia järjestelmän toimivuuden ja vaikuttavuuden kehittämiseksi.
Yrittäjien sosiaaliturva 2004 -työryhmä	STM	8/2005	Työryhmä selvittänyt, poikkeako yrittäjien sosiaaliturva perusteettomasti palkansaajien sosiaaliturvasta siten, että se heikentäisi yrittäjäksi ryhtymisen halukkuutta.
Maahanmuuttajayrittäjyyden työryhmä	KTM	12/2006	Työryhmä selvitti maahanmuuttajayrittäjyyden edellytyksiä ja edistämiskeinoja Suomessa. Työ linkittyi hallituksen maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen. Työryhmän päätehtävänä laatia toimenpide-ehdotukset maahanmuuttajayrittäjyyden kasvun ja toimintaedellytysten edistämiseksi.
Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisen työryhmä	OPM / KTM	1/2007–12/2008	Työryhmän tavoitteena kartoittaa ja esittää tavoitteita sekä keinoja korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden kehittämiseksi.
Osakeyhtiömuotoisten ja monialaisten maatilojen sukupolvenvaihdosten esittäminen -työryhmä	MMM	1/2005	Työryhmän tehtävänä mm. selvittää maatilatalouden osakeyhtiömuotoisen toiminnan esteet ja ongelmat eri maatalouden tukijärjestelmissä omistusoikeuden siirtojen yhteydessä
Yrittäjyysviestintäfoorumi	KTM	10/2005–12/2007	YVF kartoittaa yrittäjyysviestintään liittyviä projekteja, kampanjoita ja suunnitelmia, sovittaa suunnitelmia yhteen päällekkäisyyksien välttämiseksi ja resurssien tehokkaaksi hyödyntämiseksi sekä seuraa yrittäjyysviestintään suunnattua rahoitusta.
5. Muut			
Venture Cup -liiketoimintasuunnittelukilpailu	Venture Cup		Liiketoimintasuunnittelukilpailu. Toimii aktiivisesti uusien kasvuyritysten synnyttämiseksi Suomeen ja kehittää yrittäjien tukiverkoston.
Yrittävä -kilpailu	Eurooppa KTM	2006–2007	Kilpailu, jossa palkitaan innovatiivisia, julkisen sektorin kokonaan tai osittain rahoittamia paikallisia ja alueellisia yrittäjyshankkeita EU:ssa.

Yrittäjyyden maailman-konferenssi (At the Cross-roads of East and West: New Opportunities for Entrepreneurship and Small Business)	TuKKK	6/2007	Konferenssin tavoitteena on synnyttää keskustelua yrittäjyyden merkityksestä eri konteksteissa ja eri maissa sekä kansainvälistymis- ja globalisaatiokehityksen merkityksestä yrittäjyydelle ja pk-yrityksille.
Oikea suunta – opettajien ja yrittäjien yhteistyö-seminaari	Taitokompassi	3/2007	Seminaarin tarkoituksena edistää ammatillisen koulutuksen ja elinkeinonvälisen yhteistyön välistä yhteistyötä.

<p>Författare</p> <p>Politikprogram för företagsamhet Marjaana Aarnikka Kimmo Hyrsky Henri Kähönen</p>	<p>Publiceringstid Mars 2007</p> <p>Uppdragsgivare Handels- och industriministeriet</p> <p>Organets tillsättningsdatum 17.4.2003</p>
<p>Titel</p> <p>Företagsamhetspolitik under statsminister Matti Vanhanens regeringsperiod 2003–2007 Politikprogram för företagsamhet – slutrapport</p>	
<p>Referat</p> <p>Våren 2003 tog regeringen i bruk ett politikprogramförfarande i syfte att effektivisera den tvåadministrativa beslutsprocessen. Statsminister Matti Vanhanens regeringsprogram inkluderade fyra politikprogram: företagsamhet, sysselsättning, informationssamhälle och medborgarinflytande. I slutrapporten över företagsamhetens politikprogram ingår en översikt av åtgärder som genomförts som en del av programmet och av företagsamhetens utveckling i Finland under den senaste tiden.</p> <p>En av de viktigaste reformer som genomförts inom ramen för regeringens politikprogram med tanke på företagsamheten har varit förbättringar i finansieringen av startföretag, införlivandet av serviceföretagsamheten i Finnveras finansiering, en reform av företagstjänsterna, bättre teknologifinansiering och service för sm-företag, förbättringar i företagarnas arbetslöshets- och socialskydd, åtgärder hänförliga till företagsamhetsfostran samt omfattande skattesänkningar och ändringar i skattesystemet. Därtill har den elektroniska kommunikationen främjats och byråkratin för företagen minskats. Även startpengereformen har under denna regeringsperiod haft en stor inverkan på viljan att grunda nya företag.</p> <p>Övriga betydande projekt i syfte att uppmuntra personer att starta en företagsverksamhet har varit bl.a. underlättandet av universitetens kommersiella verksamhet, förnyandet av aktiebolagslagen samt främjandet av kvinnlig företagsamhet, företagsamhet på landsbygden och företagsamhet bland invandrare. För att ytterligare främja företagsamheten har man bl.a. utvecklat fröfinansiering samt ett servicesystem för nystartade innovationsföretag, genomfört en undersökning för tillväxtföretagsamhet och grundat en separat tillväxtföretagsservice. Företagens generations- och ägarbyten har främjats genom att beskattningsförfarandet vid generationsväxlingar underlättats.</p> <p>Regelverksmiljön och marknaden har främjats bl.a. genom en kartläggning av företagens regelverksmiljö, genom att utveckla utvärderingen av lagstiftningens inflytande på företagen, genom att förbereda en totalreform av revisionslagen, göra de offentliga tjänsternas produktionsmetoder mångsidigare, genom en reform av konkurrensbegränsningslagen och en reform av skuldsaneringslagen för privatpersoner.</p> <p>Företagsamheten har genomgått en positiv utveckling i Finland under regeringsperioden. Antalet företagare och företagarfamiljemedlemmar (exkl. lantbruk) har ökat med 10 procent mellan mars 2003 och december 2006, och uppgick till 234 000 i slutet av år 2006. I slutet av år 2006 fanns det fler företag i Finland än någonsin tidigare, enligt handels- och industriministeriets preliminära uppskattning omkring 240 000. Tillväxtföretagsamheten är däremot anspråkslös i Finland, endast drygt 2 procent av företagen uppnår en snabb tillväxt.</p> <p>HIM:s kontaktperson Marjaana Aarnikka, tfn (09) 1606 2122</p>	
<p>Nyckelord</p> <p>företagsamhetspolitik, politikprogram, företagsamhet, företag, regeringsprogram</p>	
<p>ISSN 1459-9376</p>	<p>ISBN 978-952-489-116-5</p>
<p>Sidoantal 52</p>	<p>Språk Finska</p> <p>Pris 13 €</p>
<p>Utgivare Handels- och industriministeriet</p>	<p>Förläggare Edita Publishing Ab</p>

<p>Authors</p> <p>Entrepreneurship Policy Programme Marjaana Aarnikka Kimmo Hyrsky Henri Kähönen</p>		<p>Date</p> <p>March 2007</p>
		<p>Commissioned by</p> <p>Ministry of Trade and Industry</p>
		<p>Date of appointment</p> <p>17.4.2003</p>
<p>Title</p> <p>Enterprise policy during Prime Minister Matti Vanhanen's term in office, 2003–2007 Entrepreneurship Policy Programme – final report</p>		
<p>Abstract</p> <p>In the spring of 2003, the government adopted an Action Plan intended to intensify horizontal decision making. The Vanhanen government's programme included four policy programmes covering entrepreneurship, employment, the information society and citizens' involvement. The final report on the entrepreneurship policy programme investigates the measures accomplished and describes the recent development of entrepreneurship in Finland.</p> <p>Better financing for start-ups, the extension of Finnvera financing to service companies, the renewal of business services, improvements in technology financing and services for SMEs, improvements in entrepreneurs' unemployment and social security, measures contributing to entrepreneurship education, substantial tax reductions and changes in the taxation system number among the most effective political reforms implemented as part of the entrepreneurship policy programme. Moreover, eGovernment has progressed and the bureaucracy encountered by firms has been reduced. In addition, the reform of the start-up capital scheme during the current government's term has had a major influence on the willingness to establish new enterprises.</p> <p>Other important projects promoting business start-ups have included facilitating the commercial activities of universities, the renewal of the Companies Act and the promotion of female entrepreneurship, rural entrepreneurship and immigrant entrepreneurship. For example, the seed capital and service system for innovative start-up enterprises has been developed, growth entrepreneurship has been studied and a separate Growth Company Development Service created to boost growth entrepreneurship. More lenient taxation treatment has facilitated intergenerational and other transfers of businesses.</p> <p>The charting of the regulatory environment of companies, the development of the assessment of the impact of legislation on business, the preparation of a comprehensive reform of the Auditing Act, diversifying methods of producing public services, the reform of the Act on Competition Restrictions and that of the Debt Rearrangement Act for Private Persons have promoted the functionality of the regulatory environment and the market.</p> <p>During the current term in office, entrepreneurship has developed positively in Finland. Between March 2003 and December 2006, the number of entrepreneurs and family members on their payrolls (excl. agriculture) rose by 10 per cent, totalling 234 000 by the end of 2006. According to the Ministry of Trade and Industry's preliminary assessment, the number of businesses in Finland was at the highest ever reported by the end of 2006, at 240 000. However, Finland's number of growth companies is modest, with only 2 per cent of businesses embarking on a rapid growth trajectory.</p> <p>MTI contact person: Marjaana Aarnikka, tel. +358 9 1606 2122</p>		
<p>Key words</p> <p>entrepreneurship policy, policy program, entrepreneurship, business, government programme</p>		
<p>ISSN</p> <p>1459-9376</p>		<p>ISBN</p> <p>978-952-489-116-5</p>
<p>Pages</p> <p>52</p>	<p>Language</p> <p>Finnish</p>	<p>Price</p> <p>13 €</p>
<p>Published by</p> <p>Ministry of Trade and Industry</p>		<p>Sold by</p> <p>Edita Publishing Ltd</p>

Edelliset sarjassa ilmestyneet julkaisut

- 1/2007 High-Growth SME Support Initiatives in Nine Countries:
Analysis, Categorization, and Recommendations
(Nopean kasvun pk-yrityksiä tukevat toimenpiteet yhdeksässä maassa:
analyysi, luokittelu ja suositukset)
- 2/2007 Selvitys sähkö- ja maakaasumarkkinoiden kehityksestä sekä sähkö- ja
maakaasumarkkinalakien soveltamisesta saaduista kokemuksista
- 3/2007 Public Financing of Young Innovative Companies in Finland
(Alkavien innovaatioyritysten julkinen rahoitus Suomessa)
- 4/2007 Luovien alojen yritystoiminnan hankkeet vuosina 2000–2006
- 5/2007 Ehdotus julkisin varoin tapahtuvan, ulkomailta Suomeen suuntautuvan
matkailun edistämisen tarpeista, toiminnan organisoimisesta sekä
tarvittavista määräraha- ja muista resursseista
- 6/2007 Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa – Nykytilanne ja toimenpide-ehdotuksia.
Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän loppuraportti

Yrittäjyyspolitiikka pääministeri Matti Vanhasen hallituskaudella 2003–2007

Yrittäjyyden politiikkaohjelma – loppuraportti

Pääministeri Matti Vanhasen hallitus otti keväällä 2003 käyttöön politiikkaohjelmamenettelyn, jonka tarkoituksena oli tehostaa poikkihallinnollista päätöksentekoa. Hallitusohjelmaan sisältyi neljä politiikkaohjelmaa: yrittäjyyden, työllisyyden, tietoyhteiskunnan ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmat. Yrittäjyyden politiikkaohjelman loppuraportissa luodaan katsaus ohjelman osana toteutettuihin toimenpiteisiin ja yrittäjyyden viimeaikaiseen kehitykseen Suomessa.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman tehtävänä on ollut yritystoiminnan edellytyksiä tukevien uudistusten valmistelu ja toteuttaminen ministeriörajat ylittävässä yhteistyössä. Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa on johtanut ja koordinoanut kauppa- ja teollisuusministeri.